JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS DAMÁSO RUIZ-JARABO COLOMER

24 päivänä kesäkuuta 1997 *

Sisällys

I Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian tosiseikat ..... I - 4683

II Fetajuuston tuotanto ja kaupan pitäminen yhteisössä ..... I - 4686

III Fetaa koskeva Kreikan lainsäädäntö ..... I - 4692

IV Elintarvikkeiden myyntinimitykset: yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö ja yhteisön lainsäädäntö ..... I - 4697

A Yhteisön nimitykset ..... I - 4697

B Yleisnimet ..... I - 4697

C Maantieteellisen nimitykset ..... I - 4701

V Ennakkoratkaisukysymysten erittely ..... I - 4708

A Perustamissopimuksen 30 artiklan soveltaminen ..... I - 4709

B Kysymys siitä, onko toimenpide perusteltu ..... I - 4711

1 Kuluttajansuoja ja hyvän kauppatavan suojaaminen ..... I - 4712

a) Tärkeimmät väitteet ja niiden perustelut ..... I - 4712

b) Muita huomioita ..... I - 4713

2 Teollisoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien suojaaminen ..... I - 4718

VI Ratkaisuehdotus ..... I - 4725

1. Tämän asian perustana on Symvoulio tis Epikrateiasissa (jäljempänä kansallinen tuomioistuin) vireillä oleva asia, jossa tanskalainen yritys Canadane Cheese Trading amba (jäljempänä Canadane) ja kreikkalainen yritys Afoi G. Kouri AEVE (jäljempänä Afoi Kouri) vaativat usean, kreikkalaisten viranomaisten antaman sellaisen hallinnollisen toimen kumoamista, joiden takia ne eivät voineet pitää Tanskasta tuomaansa juustoerää kaupan nimityksellä feta.

* Alkuperäinen kieli: espanja.

I Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian tosiseikat

2. Pireuksen tulliviraston kuudes jaosto sai 26.8.1991 päivätyllä tulli-ilmoituksella nro 53 130 tietää sellaisen valkoisen juuston 850 kg:n erän tuonnista, joka oli pakattu metallipakkauksiin, joihin oli merkitty "pastöroidusta lehmänmaidosta valmistettua tanskalaista fetajuustoa". Canadane oli lähettänyt tämän tuotteen Tanskasta Kreikkaan, jotta kreikkalainen Afoi Kouri toisi sen maahan ja pitäisi sitä Kreikassa kaupan.

3. Pireuksen eläinlääketieteellisen viraston elintarvikkeiden valvonnasta vastaavan jaoston eläinlääkärin 26.8.1991 päivätyn tarkastuskertomuksen perusteella Kreikan viranomaiset takavarikoivat kyseisen juustoerän. Eläinlääkäri oli kertomuksessaan todennut, että tuotteen kaupan pitämiseen ei voida antaa lupaa, sillä presidentin asetuksen nro 40/1977 15 viidennen luetelmakohdan mukaan tuote ei ollut kulutukseen sopivaa, koska se ei täyttänyt tuonnille asetettuja edellytyksiä. Se oli pakattu metallipakkauksiin, joihin oli merkitty "feta" eikä "valkoinen juusto", kuten siinä olisi pitänyt lukea elintarvikelain 83 §:n 4 momentin 3 kohdan c alakohdan mukaan, sellaisena kuin tämä laki oli muutettuna valtiovarainministeriön ja maatalousministeriön antamalla ministeriön asetuksella nro 2109/1988.

4. Canadane ja Afoi Kouri esittivät oikaisuvaatimuksen kyseisestä tarkastuskertomuksesta presidentin asetuksen nro 40/1977 17 2 momentin mukaisesti perustetulle kolmijäseniselle komitealle. Tämä komitea hylkäsi vaatimuksen 13.9.1991 tekemällään päätöksellä ja vahvisti tarkastuskertomuksessa esitetyt perustelut.

5. Presidentin asetuksen nro 40/1977 17 §:n 4 momentin mukaisesti perustettu viisijäseninen komitea, jonka käsiteltäväksi asia sitten saatettiin, vahvisti 24.9.1991 tekemällään päätöksellä aikaisemman päätöksen, jonka mukaan tuote ei sovellu kulutukseen. Se esitti samat perustelut päätökselleen ja lisäsi seuraavaa: "Edellä mainitulla Kreikan lainsäädännöllä nimityksen feta käyttö varataan juustolle, joka on valmistettu lampaanmaidosta tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta, eikä tämä lainsäädäntö ole ristiriidassa yhteisön lainsäädännön kanssa, kuten myös Euroopan yhteisöjen komissio on todennut 6.3.1989 päivätyssä Kreikan viranomaisille osoitetussa kirjeessään nro 3953, joka on liitetty asiakirjoihin."

Viisijäseninen komitea totesi päätöksessään myös, että takavarikko voidaan peruuttaa, jos tuotteiden pakkauksiin liimataan vanho-

jen etikettien päälle uudet etiketit, joissa on seuraava merkintä: "Pastöroidusta lehmänmaidosta valmistettua tanskalaista valkoista juustoa suolavedessä. Valmistuspäivä: 9.8.1991. Viimeinen käyttöpäivä: 9.8.1992."

6. Afoi Kouri kieltäytyi kreikkalaisten viranomaisten ehdottamasta nimityksen muuttamisesta ja nosti kanteen kansallisessa tuomioistuimessa. Vaikka Tanskasta nimityksellä "pastöroidusta lehmänmaidosta valmistettua tanskalaista fetajuustoa" tuotu juustoerä oli jo pilaantunut, kansallinen tuomioistuin totesi tuomiossaan 1873/1993, että kantajina olevilla yhtiöillä on oikeudellisesti suojattu intressi jatkaa menettelyä, koska viranomaiset olivat riidanalaisella hallintotoimellaan kieltäneet pastöroidusta lehmänmaidosta valmistetun tanskalaisen juuston maahantuonnin nimityksellä feta ja ehdottaneet, että tuonnille annettaisiin lupa, jos juuston nimityksenä olisi "pastöroidusta lehmänmaidosta valmistettua tanskalaista valkoista juustoa suolavedessä", ja siten estäneet tämän tuotteen kaupan pitämisen Kreikan markkinoilla. Tanskalaisen fetajuuston myynti Kreikan markkinoilla vaikeutuu nimittäin huomattavasti sen takia, että tuojat velvoitetaan käyttämään nimitystä, jota kreikkalainen kuluttaja ei tunne yhtä hyvin ja jota hän arvostaa vähemmän kuin perinteistä nimitystä feta.

7. Kansallisessa tuomioistuimessa nostamassaan kumoamiskanteessa kantajat väittävät, että Kreikan lainsäädäntö, jolla asetetaan fetan koostumusta ja valmistustapaa koskevia edellytyksiä (valmistus lampaanmaidosta tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta juustoainesta luonnollisesti valuttamalla), on EY:n perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklassa kielletty määrällistä rajoitusta vaikutukseltaan vastaava toimenpide, koska sillä estetään Tanskassa laillisesti valmistetun ja kaupan pidetyn fetan tuonti ja kaupan pitäminen sillä perusteella, että sitä valmistetaan pastöroidusta lehmänmaidosta ultrasuodattamismenetelmällä.

Kansallinen tuomioistuin on käsiteltävänään olevan asian ratkaisemiseksi pitänyt tarpeellisena esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko EY:n perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklaa tulkittava siten, että jäsenvaltio voi toisessa jäsenvaltiossa valmistettujen ja sieltä vietyjen tuotteiden osalta kieltää tietyn myyntinimityksen käyttämisen, kun nämä tuotteet eroavat koostumukseltaan tai valmistustavaltaan tällä nimityksellä yhteisössä yleisesti tunnetuista tuotteista siinä määrin, että niiden

ei voida katsoa kuuluvan samanlaisina tuotteina samaan tuoteryhmään?

2) Jos asia on näin, onko sitä kysymystä, onko yhteisössä tietyllä nimityksellä kaupan pidetty tuote yleisesti tunnettu, tutkittava ja arvioitava ottamalla huomioon yhteisön jäsenvaltioiden kuluttajat, koska kysymyksessä on juuri näiden kuluttajien suojaaminen? Kuluttajien yleisesti tietyllä nimityksellä yhteisössä tuntemina tuotteina pidetään sellaisia tuotteita, jotka ovat kuluttajien tuntemilta koostumusta ja valmistustapaa koskevilta yleisiltä ja olennaisilta ominaispiirteiltään samanlaisia, vaikka tuotteet eroaisivatkin toisistaan sellaisten toissijaisten ominaispiirteidensä osalta, jotka eivät kuitenkaan ole luonteeltaan ratkaisevia vaan joilla ainoastaan määritetään sellaiset erilaiset kotimaiset — jos niitä on useita — juustolajit, jotka on laillisesti valmistettu ja pidetty kaupan pääasiallisesti kulutusta varten jäsenvaltiossa, jossa ne on tuotettu. Kun tuotetta pidetään kaupan yhteisössä yksinomaan tai lähes yksinomaan kulutusta varten jäsenvaltiossa, jossa tälle tuotteelle on kulutuskysyntää, onko tällöin kysymystä siitä, onko tuote yleisten ja olennaisten ominaispiirteidensä vuoksi kuluttajien yleisesti tuntema yhteisössä, tutkittava ja arvioitava ottamalla huomioon sen jäsenvaltion kuluttajat, jossa tuotetta pidetään kaupan, erityisesti silloin, kun kyseessä on tuote, jonka nimitys on perinteinen, jopa sellaisessa tapauksessa, että tätä tuotetta valmistetaan myös toisessa jäsenvaltiossa, mutta ei pidettäväksi siellä kaupan, vaan yksinomaan tai lähes yksinomaan vietäväksi jäsenvaltioon, jossa se kulutetaan?

3) Jos edellisiin kysymyksiin annettava vastaus on myöntävä ja jos otetaan huomioon edellä esitetyt, 24.2.1994 päivättyyn Euroopan yhteisöjen komission maatalouden pääosaston johtajan kirjeeseen 9539/VI ja siihen liitettyyn kertomukseen sisältyvät seikat sekä jos näin ollen otetaan huomioon näistä ilmenevät tiedot erityisesti siltä osin kuin ne koskevat sitä, mikä on feta-nimisen juuston kokonaiskulutus yhteisössä verrattuna samalla nimityksellä myytävän sellaisen juuston kulutukseen yhteisössä, joka on valmistettu lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta luonnollisella valuttamismenetelmällä, ja myös sitä, mikä on lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta valmistetun fetajuuston kulutus yhteisössä verrattuna sen kulutukseen Kreikassa, ja lisäksi sitä, mitkä ovat Tanskassa lehmänmaidosta ultrasuodattamismenetelmällä valmistetun feta-nimisen juuston Tanskassa tapahtuvan tuotannon ja kulutuksen sekä sieltä viennin suhde toisiinsa, ja myös sitä, mitkä ovat vastaavat tuotannon, kulutuksen ja viennin suhteet muissa yhteisön maissa, niin voidaanko sallia se, että valkoista feta-nimistä juustoa valmistetaan toisissa jäsenvaltioissa, erityisesti Tanskassa, miltei yksinomaisin tarkoituksin viedä sitä yhteisön sisäisen

kaupan yhteydessä Kreikkaan, joka on ainoa yhteisön maa, jossa pidetään kaupan lähes yksinomaan feta-nimistä juustoa? Onko lisäksi sitä kysymystä, onko sellainen juusto, jonka myyntinimitys on feta, yleisesti tunnettu yhteisössä yleisten ja olennaisten ominaispiirteidensä takia, arvioitava ottaen huomioon fetajuuston kuluttajat Kreikassa, jotka pitävät fetana sellaista valkoista juustoa, joka on valmistettu lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta luonnollisella valuttamismenetelmällä ja jonka laatu eroaa huomattavasti nyt kyseessä olevasta juustosta raaka-aineen ja valmistusmenetelmän osalta, joten sitä ei voida pitää samanlaisena kuin lehmänmaidosta ultrasuodattamismenetelmällä valmistettua juustoa, ja onko tällöin edellä mainittu elintarvikelain 83 §:n säännös, sellaisena kuin tämä laki oli voimassa sen riidanalaisen päätöksen tekemisajankohtana, jolla feta-nimitys varataan yksinomaan lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta valuttamismenetelmällä valmistetulle juustolle, edellä mainitusta näkökulmasta ETY:n perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklan mukainen?"

8. Ennen näiden ennakkoratkaisukysymysten arviointia on mielestäni tarpeen tutkia fetan tuotantoa ja kauppaa yhteisössä ja selvittää Kreikan lainsäädäntöä, jonka yhteensopivuudesta EY:n perustamissopimuksen kanssa kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa on kyse. Arvioin myös yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä ja elintarvikkeiden myyntinimityksiä koskevia yhteisön oikeussääntöjä, jotka vaikuttavat fetajuuston tuotantoon ja kaupan pitämiseen.

II Fetajuuston tuotanto ja kaupan pitäminen yhteisössä

9. Homeroksen Odysseuksesta voidaan lukea, että Polifimos "—— κάθισε τότες κι άρμεγε γίδες και προβατίνες και το παιδί της καθεμιάς προσθήλιαζε από κάτω. Και το μισό όταν έπηξε τ' άσπρο χιονάτο γάλα, το σύναξε και το 'βαλε μες στα πλεχτά καλάθια ——". [1] Tällä tavalla kyklooppi Polifimos valmisti juustoja, joita Odysseus ja hänen toverinsa olivat löytäneet hänen luolastaan. On tuskin outoa, että Polifimos, joka käytti tätä juuston valmistustapaa, joka muistuttaa paljon nykyisessä Kreikassa käytettyä perinteistä menetelmää, ei tiennyt, mitä oikeudellisia ongelmia tämän tuotteen vapaaseen liikkuvuuteen Euroopan yhteisössä liittyy 1900-luvun lopulla. Hänelle oli mahdotonta 27 vuosisataa sitten ennustaa suojattujen nimitysten mysteereitä, minkä lisäksi kyklooppi ei ensinkään kyennyt

1 — Homeros: *Odysseus*, säkeistö IX, säkeet 244—247.

kuvittelemaan tällaisia huolia, sillä kyklooppien on kuvailtu olleen olentoja, joille kaikki oikeuden ja lain ajatukset ovat täysin vieraita.[2] Odysseuksessa Homeros kertoo myös, miten Pandareon muinaisina aikoina mahtavat kykloopit ryöstivät tyttäriä sen jälkeen kun jumalat olivat surmanneet heidän vanhempansa ja miten suuri Afrodite "και με τυρί τις έθρεφε, γλυκό κρασί και μέλι".[3]

Toisessa eeppisessä runokokoelmassaan Iliaksessa Homeros näyttää meille, miten juusto oli läsnä kaikkialla Kreikassa VIII vuosisadalla ennen Kristusta.[4] Ensimmäiset jäljet juustosta antiikin aikoina ovat kuitenkin vielä vanhempia, koska vanhimmat kuvat ihmisistä lypsämässä vuohia ja juoksettamassa niiden maitoa ovat peräisin Mesopotamiasta suuren elämän jumalattaren Ninchursagin temppelin El-Obeid-freskosta.

10. Juusto on osa länsimaista ruokaa ja kulttuuria. Siitä on mainintoja uscissa kirjallisuuden merkkiteoksissa. Juusto on elintarvike, jota syödään nautinnolla Espanjan kirjallisuudessa[5] ja tietenkin Manchan Don Quijotessa, jossa Cervantes kertoo, että juusto on osa kaikkein kovaosaisimpien arkiruoasta, jotka nauttivat sitä, koska eivät saa hampaisiinsa mitään, missä olisi enemmän eläinproteiineja;[6] juuston

2 — Idem, säkeistö IX: "και στων ανόμων πήγαμε Κυκλώπων την πατρίδα" (säe 107), "δεν έχουν προεστών βουλές μήτε από νόμους ξέρουν" (säkeet 112 ja 113)· "και τα παιδιά του ορίζει καθείς και τη γυναίκα του, μήτε ψηφά τους άλλους" (säkeet 114 ja 115); "σε άντρα πήγαινα με δύναμη μεγάλη, άγριο, που στα στήθια του δεν είχε πίστη ή νόμο" (säkeet 214 ja 215).

3 — Idem, säkeistön XX säe 69.

4 — Homeros: *Ilias*, säkeistön XI säe 539, jossa runoilija kertoo meille, miten kauniskutrinen Ekamidi otti pronssisen juustoraastimensa ja raastoi juustoa viiniin tarjotakseen sen Patroklolle ja Nestoralle.

5 — De Guevara, A.: *Menosprecio de corte y alabanza de aldea*, Madrid, 1984, s. 177, kehuu maalaiselämän ja erityisesti pienten kylien iloja, sillä kirjailijan mukaan niiden asukkaat "disponen de cabritos para comer, ovejas para cecinar —— toros para correr, carneros para añejar —— leche para comer, quesos para guardar ——". Miguel de Cervantes kertoo teoksessaan *Rinconete y Cortadillo* Flanderin juustoista. Juan de la Cueva kertoo komediassaan *El Infamador* pidoista, joita kruunasi "un pedazo de queso de Mallorca". Infante Don Juan Manuelin teoksen *El Conde Lucanor* viides kertomus on nimeltään "Lo que sucedió a una zorra con un cuervo que tenía un pedazo de queso en el pico", ja siinä hän osoittaa, miten tehokasta imartelu voi olla päämäärän saavuttamiseksi. Tarina päättyy seuraavaan opetukseen:
"Quien te alaba lo que tú no tienes,
cuida que no te quite lo que tienes."

6 — Cervantes y Saavedra, M.: *El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha*, 33. painos, "colección Austral", Espasa-Calpe, Madrid, 1985, jossa päähenkilö toteaa, että "aquí trajo una cebolla, y un poco de queso, y no sé cuántos mendrugos de pan — dijo Sancho—; pero no son manjares que pertenecen a tan valiente caballero como vuestra merced" (osa I, luku X, s. 56). Hieman myöhemmin todetaan, että "acabado el servicio de carne, tendieron sobre las zaleas gran cantidad de bellotas avellanadas, y juntamente pusieron un medio queso, más duro que si fuera hecho de argamasa" (osa I, luku XI, s. 58). Kun Don Quijote kysyy asceнkantajaltaan, minkä sormuksen hänen rakastettunsa oli antanut palkinnoksi hyvistä uutisista, hän toteaa, että "es usada y antigua costumbre entre los caballeros y damas andantes dar a los escuderos, doncellas o enanos que les llevan nuevas —— alguna rica joya de albricias, en agradecimiento de su recado", mihin Sancho vastaa, että "bien puede eso ser así, y yo la tengo por buena usanza; pero eso debió de ser en los tiempos pasados; que ahora sólo se debe de acostumbrar a dar un pedazo de pan y queso, que eso fue lo que me dio mi señora Dulcinea, por las bardas de un corral, cuando de ella me despedí; y aun, por más señas, era el queso ovejuno" (osa I, luku XXXI, s. 192). Myös toisessa kohdassa on puhe juustosta: "esta parte de queso y pan que os doy —respondió Sancho—, que Dios sabe que si me ha de hacer falta o no; porque os hago saber, amigo, que los escuderos de los caballeros andantes, estamos sujetos a mucha hambre y mala ventura, y aun a otras cosas que se sienten mejor que se dicen" (osa I, luku XXXI, s. 196). Lopuksi muistutan, miten Don Quijote protestoi, kun Sanchon hänen salaattiinsa sekoittamasta valkoisesta juustosta tihkui heraa, joka valui hänen kasvoilleen ja parralleen (osa II, luku XVII, s. 406).

tosin todetaan myös olevan erittäin maukasta. [7]

11. Myös Ranskan kirjallisuudessa on useita mainintoja siitä, että juusto oli osa paikallista ruokavaliota. Jo Rabelais kuvasi 1500-luvun puolivälissä, että juustot olivat osa unohtumattoman illallisen jälkiruokia. [8] Itse Marcel Proustkin on käyttänyt juustoa esimerkkinä kuvatessaan dekadentin mutta hienostuneisuudestaan vakuuttuneen yhteiskuntaluokan ylilyöntejä. Hänen kynänsä jäljiltä juustosta tulee yhden hänen henkilöistään, Verdurinin, luonteen todellinen heijastuma; Verdurin on noussut todellisia mahdollisuuksiansa korkeampaan sosiaaliseen asemaan olosuhteiden ja puolisonsa kunnianhimon takia. [9]

12. Italian nykykirjallisuudessa Italo Calvino kuvaa täydellisesti Välimeren alueen ruokavalion ja juuston harmonista rinnakkaiseloa, kun hän romaanissaan Palomar kertoo mestarillisella tavalla henkilönsä kokemuksista juustokaupassa Pariisissa: "Dietro ogni formaggio c'è un pascolo di un diverso verde sotto un diverso cielo: prati incrostati di sale che le maree di Normandia depositano ogni sera; prati profumati d'aromi al sole ventoso di Provenza; ci sono diversi armenti con le loro stabulazioni e transumanze; ci sono segreti di lavorazione, tramandati nei secoli. Questo negozio è un museo: il signor Palomar visitandolo sente, come al Louvre, dietro ogni oggetto esposto la presenza della civiltà che gli ha dato forma e che da essa prende forma." [10] Kirjailija korostaa myös juustolle annetun nimen merkitystä ja asettaa henkilönsä suuhun seuraavat sanat: "Questo negozio è un dizionario; la lingua è il sistema dei formaggi nel suo insieme: una lingua la cui morfologia registra declinazioni e coniugazioni in innumerevoli

7 — Idem. Cervantes päättää vuohipaimen Eugenion kertomuksen oikukkaan Leandran vastoinkäymisistä toteamalla, että "esta es la historia que prometí contaros. Si he sido en el contarla prolijo, no seré en serviros corto; cerca de aquí tengo mi majada, y en ella tengo fresca leche y muy sabrosísimo queso con otras variadas y sazonadas frutas, no menos a la vista que al gusto agradables" (osa I, luku LI, s. 321). Lopuksi Cervantes toteaa, että "los quesos, puestos como ladrillos enrejalados, formaban una muralla" (osa II, luku XX, s. 424).

8 — Rabelais, F.: *Gargantúa y Pantagruel*, Ediciones Zeus, Barcelone, 1971. Teoksessa kerrotaan, että Quinte Essencen kuningaskunnassa, jota kutsuttiin Entelechieksi, kuningatar "à son disner rien ne mangeoit, fors quelques cathegories, jecabots, eminins, dimions, abstractions, harborins, chelimins, secondes intentions, caradots, antitheses, metempsichoses, transcendentes prolepsies" (osa V, luku XX); aterioitiin, vaikka kuningatar ei syönyt muuta kuin "fors celeste ambrosie; rien ne beut que nectar divin"; talon herrat ja rouvat puolestaan "furent, et nous avec eux, servis de viandes rares, friandes et precieuses — — Sus l'issue de table fut apporté un pot pourry — — Le pot pourry estoit plein de potages d'especes diverses, sallades, fricassées, saulgrenées, cabirotades, rousty, bouilly, carbonnades, grandes pieces de boeuf sallé, jambons d'antiquailles, saumates difiques, pastisseries, tarteries, un monde de coscotons à la moresque, formages, joncades, gelées, fruicts de toutes sortes" (osa V, luku XXIII).

9 — Proust, M.: *A la recherche du temps perdu*, "La Pléiade", Gallimard, Paris, 1988. Teoksessa kerrotaan, miten Verdurin ja La Raspelière tarjosivat illallisen paroni de Charluksen osallistuessa siihen. Kaikki ylistivät jälkiruoan eli mansikkakermavaahdon ansioita ja katsoivat, että sen kunniaksi on avattava joitakin pulloja château Margaux'ta, château Lafittea ja portviiniä, mutta isäntä piti parempana gruyèrelautasellistaan, jonka hän halusi väen väkisin syödä huolimatta vaimonsa palvelijoille osoittamasta käskystä viedä pois nämä juustot "si vilains de ton" (III Sodome et Gomorrhe, s. 330).

10 — Calvino, I.: *Palomar*, Giulio Einaudi, Turin, 1983, s. 75.

varianti, e il cui lessico presenta una ricchezza inesauribile di sinonimi, usi idiomatici, connotazioni e sfumature di significato, come tutte le lingue nutrite dall'apporto di cento dialetti. E' una lingua fatta di cose; la nomenclatura ne è solo un aspetto esteriore, strumentale; ma per il signor Palomar imparsi un po' di nomenclatura resta sempre la prima misura da prendere se vuole fermare un momento le cose che scorrono davanti ai suoi occhi." [11]

13. Juustolla on siis kiistatta merkitystä Välimeren alueen sivilisaatiossa, [12] ja sieltä se on levinnyt muualle. [13] Juustot ja niille annetut nimet identifioituvat siten ikivanhoihin traditioihin. Tämä kulttuurillinen asiayhteys tuskin on täysin vailla merkitystä sellaisessa asiassa, joka nyt on yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltävänä. Ei saa unohtaa, että kun on kyse juustosta, merkityksellistä on luonnollinen; muu on mysteeriä ja kärsivällisyyttä. Juustonvalmistus perustuu pikemminkin ikimuistoisiin käytäntöihin ja perinteisiin makuihin kuin reseptiin, joka voidaan improvisoida kuten laki. [14]

14. Nimitys feta tulee italiasta, ja sen ovat tuoneet Kreikkaan venetsialaiset. Sana feta tulee sanasta fetta, joka tarkoittaa viipaletta, siivua tai kiekkoa. Fetaksi alettiin kutsua Kreikassa 1800-luvulla perinteistä, suolavedessä olevaa valkoista juustoa, jota oli valmistettu ikimuistoisista ajoista lähes koko Kreikassa ja muissa osissa Balkania.

15. Tätä Kreikassa nimityksellä feta valmistettua vanhaa juustoa saadaan lampaanmaidosta tai vuoden- ja lampaanmaidon sekoituksesta. Valmistusmenetelmä on perinteinen ja perustuu käsityöhön, koska juustoaines valutetaan luonnollisella tavalla ilman puristusta. Tämän juuston koko valmistusmenetelmä on konkreettisesti seuraavanlainen:

— Maito hyytyy luonnollisesti juoksetteen tai muiden vastaavalla tavalla vaikuttavien eläinperäisten entsyymien avulla.

— Juustoaines kaadetaan rei'itettyihin muotteihin, joissa se valuu luonnollisella tavalla ilman puristusta. Juustoaines kiinteytyy sitä mukaa kuin siitä valuu maitoa. Se peitetään sitten suolakerroksella, jonka ansiosta kehittyy kypsymistä edistävä mikrokasvusto.

11 — Idem, s. 75 ja 76.

12 — Saramago, J.: *Viaje a Portugal*, Alfaguara, Madrid, 1995, s. 150. Kirjassa Guerra kertoo matkaajalle seuraavan Citadellhen sanonnan leivästä, juustosta ja viinistä: "— — pan con ojos, queso sin ojos, vino que salte a los ojos."

13 — Latinalais-amerikkalaisista kirjailijoista voidaan mainita Vargas Llosa, M.:n teos *Los cuadernos de Don Rigoberto*, Alfaguara, Madrid, 1997. Luvussa nimeltään Menú diminuto kirjailija kertoo, että päivällisen jälkiruoista yksi on "quesito helado" (s. 191 ja 192).

14 — Näin totesi A. Hernández Gil Ortega, S.:n kirjassa *Quesos españoles*, Alianza Editorial, Madrid, 1987, s. 142. Samassa teoksessa Hernández Gil, josta tuli Espanjan Tribunal supremon ja Consejo General del Poder Judicialin presidentti, totesi, että hänen käsityksensä mukaan "la legislación sobre la materia debe ser aburridísima".

— Seuraavaksi juustoaines laitetaan puisiin tai metallisiin astioihin, joihin lisätään suolavettä, jonka natriumkloridipitoisuus on 7 prosenttia. Astiat viedään kypsytyshuoneisiin, joiden lämpö- ja kosteusoloja valvotaan tiukasti.

— Astiat ovat kypsytystiloissa kaksi viikkoa, minkä jälkeen ne siirretään kylmätiloihin hieman yli kuudeksi viikoksi. Kypsytysprosessi kestää siten kaksi kuukautta.

16. Tällä tavalla valmistetun juuston tärkeimmät ominaisuudet ovat sen luonnollisen valkoinen väri, sen tiivis rakenne sekä sen ominaishaju ja -maku (se on hieman hapanta, suolaista ja rasvaista). Kreikan viranomaiset eivät säännelleet fetan tuotantoa ennen vuotta 1988, joten on olemassa erilaisia paikallisia ja alueellisia tyyppejä lukuisissa eri valmistuspaikoissa.

17. Koska kansainvälisiä teknisiä eritelmiä ei ollut, yhteisön eri jäsenvaltioissa ja kolmansissa maissa voitiin alkaa valmistaa fetaa muilla, moderneilla ja kilpailukykyisemmillä, tavoilla. Tämän tuotannon tarkoituksena oli tyydyttää kolmansissa maissa ja arabimaissa olevien kreikkalaisten siirtolaisten kysyntää.

Tanska on tuottanut 1960-luvulta lähtien fetaksi nimitettyä juustoa erityyppisestä maidosta ja erilaisella menetelmällä kuin Kreikassa on käytetty. Saksa ja Alankomaat ovat tehneet samoin hieman myöhäisemmästä ajankohdasta lähtien. Ne nimittäin valmistavat fetaa lehmänmaidosta, joka on edullisempaa kuin lampaan- tai vuohenmaito, ja käyttävät teollista valmistusmenetelmää eli ultrasuodattamista, joka on modernimpi ja kilpailukykyisempi valmistusmenetelmä kuin perinteinen luonnollinen valuttamismenetelmä. Ranskakin valmistaa fetaa lehmänmaidosta, mutta siellä fetaa valmistetaan myös lampaanmaidosta Korsikalla ja joillakin Keski-ylängön alueilla kuten Roquefortissa, jossa fetaa valmistetaan lampaanmaidosta, jota ei käytetä Roquefort-juuston valmistukseen.

18. Näiden kahden fetajuustotyypin tuotantoa, kulutusta ja kauppaa yhteisössä koskevat tilastot ovat varsin epätäsmällisiä sellaisten teknisten vaikeuksien takia, joita aiheutuu käytetyistä erilaisista laskentamenetelmistä, varastojen koon vaihteluista ja vielä siitä, että Kreikassa on tuhansia pieniä juustonvalmistajia, joiden ainoana tarkoituksena on tyydyttää paikallista tai perheen kysyntää.

Komission kansalliselle tuomioistuimelle 24.2.1994 päivätyssä kirjeessään nro 9539/VI toimittamien tietojen ja varsin yhtäpitävien tilastojen perusteella, joita Canadane ja asiassa väliintulijoina esiintyneet jäsenvaltiot

ovat esittäneet, voidaan kuitenkin päätellä seuraavaa:

a) Ajanjaksona 1988—1992 yhteisössä on kulutettu vuosittain 125 000—150 000 tonnia fetaa, joka on valmistettu lampaanmaidosta tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta. Lehmänmaidosta valmistettua fetaa on kulutettu 20 000—25 000 tonnia vuodessa. Fetaa kulutetaan eniten Kreikassa, sillä siellä kulutetaan 70—85 prosenttia yhteisön kokonaiskulutuksesta eli noin 10 kiloa asukasta kohden vuodessa. Tämä prosenttiosuus on yli 90 lampaanmaidosta tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta valmistetun fetan osalta. Muissa jäsenvaltioissa fetan kulutus on joko lähes olematonta tai varsin vähäistä ja kohdistuu lähes yksinomaan lehmänmaidosta valmistettuun fetaan. Prosenttiosuuksin arvioituna Saksassa kulutetaan fetaa toiseksi eniten, mikä selittyy sillä, että siellä on huomattava turkkilaisyhteisö. Tanskassa fetan kulutus on erittäin vähäistä.

b) Vuosina 1988—1992 fetan vuotuistuotanto yhteisössä oli noin 240 000 tonnia. Kreikka on tärkein fetan tuottaja, sillä sen osuus yhteisön tuotannosta on 50 prosenttia; feta on valmistettu lampaanmaidosta tai vuohen- ja lampaanmaidon seoksesta. Kreikan tuotanto on tarkoitettu lähes yksinomaan kotimaisille markkinoille. Seuraavaksi tärkein yhteisön tuottaja on Tanska, jonka tuotanto on noin 40 prosenttia yhteisön tuotannosta. Tämä lehmänmaidosta valmistettu feta on tarkoitettu ennen kaikkea vientiin, joka suuntautuu yhteisön jäsenmaihin ja varsinkin kolmansiin maihin. Muita tuottajia ovat Saksa, Ranska ja Alankomaat. Niiden tuottama feta on valmistettu pääasiallisesti lehmänmaidosta, ja suuri osa tuotannosta viedään muihin jäsenvaltioihin tai kolmansiin maihin. Tanskasta ja muista tuottajajäsenvaltioista viedään varsin vähän lehmänmaidosta valmistettua fetaa Kreikkaan, mutta on huomattava, että fetaa koskevan, rajoittavan Kreikan lainsäädännön vaikutukset alkoivat jo näkyä tilastoissa tarkasteltuna ajanjaksona.

19. Fetaa tuotetaan ja kulutetaan myös Euroopan yhteisön ulkopuolella. Vaikka maailmanlaajuisia tilastoja ei ole, Yhdistyneiden kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestön (jäljempänä FAO) ja Maailman terveysjärjestön (jäljempänä WHO) toiminta mahdollisen fetaa koskevan kansainvälisen normiston luomiseksi osoittavat, että varsin merkittävää fetan tuotantoa ja kulutusta on Iranin ja Saudi-Arabian kaltaisissa maissa, joissa feta valmistetaan lampaanmaidosta tai vuohen- ja lampaanmaidon sekoituksesta, sekä Uuden-Seelannin ja Yhdysvaltojen

kaltaisissa maissa, joissa lehmänmaidosta valmistetulla fetalla on ylivoimaisesti tärkeämpi asema.

III Fetaa koskeva Kreikan lainsäädäntö

20. Vuoteen 1988 asti Kreikassa ei ollut fetan tuotannolle asetettavia vaatimuksia koskevaa lainsäädäntöä. Kyseisenä vuonna Kreikan viranomaiset aloittivat vaiheittaisen, fetan valmistusta ja kaupan pitämistä koskevan lainsäädäntöprosessin. Tämän prosessin päätteeksi suojattiin alkuperänimitys feta.

21. Vaikka ensimmäinen rajoittava säädös oli annettu jo aiemmin, [15] tämä prosessi alkoi maatalousministeriön ja valtiovarainministeriön asetuksesta nro 2109/1988, [16] minkä jälkeen nämä ministeriöt antoivat asetukset nro 688/1989 [17] ja 565/1991, [18] joilla muutettiin elintarvikelain 83 §:ää. Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian tosiseikkojen tapahtuma-aikana kyseisen 83 §:n sanamuoto oli seuraavanlainen:

"I — — IV Perinteiset kreikkalaiset juustot. Erityissäännökset. 1. Kovat juustot. — — 3. Pehmeät juustot. a) — — c) — — 1 a) — — 3 c) — — Fetaa koskevat erityissäännökset.

1. Juuston nimitys: feta.

2. Tuotantoalue: Makedonia, Traakia, Epeiros, Thessalia, Keski-Kreikka, Peloponnesos ja Lesboksen hallintoalue.

3. Määritelmä: fetajuusto valmistetaan lampaanmaidosta tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta, jota kypsytetään ja säilytetään suolavedessä siihen asti, kunnes se saapuu kuluttajalle, ja se vastaa seuraavia yksityiskohtaisia vaatimuksia:

4. Raaka-aineet:

4.1. Maito: lampaanmaito tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoitus.

15 — Maatalousministeriön ja valtiovarainministeriön asetus nro 15294/1987, FEK B 347.

16 — FEK B 892.

17 — FEK B 663.

18 — FEK B 667.

5. Sallitut lisäaineet ja muut aineet:

5.1. Pakolliset:

a) perinteinen juoksute tai muut vastaavalla tavalla vaikuttavat eläinperäiset entsyymit;

b) jos maito on pastöroitua, muut kuin patogeeniset bakteeriviljelmät (maitohappobakteerit);

c) syötävä natriumkloridi (suola).

5.2. Vapaavalintaiset:

a) kalsiumkloridi, korkeintaan 20 g 100 maitokilossa;

b) säilöntäaineet: säilöntäaineiden käyttö ei ole sallittua;

c) väriaineet: väriaineiden käyttö ei ole sallittua.

6. Juuston tärkeimmät ominaispiirteet kypsyttämisen jälkeen:

6.1. Juuston ulkonäkö:

6.1.1. Koostumus: pehmeä juusto, jota voidaan leikata viipaleiksi.

6.1.2. Muoto: kiila tai suorakulmio.

6.1.3. Koko: vaihtelee.

6.1.4. Paino: vaihtelee.

6.2. Kuori: ei ole.

6.3. Juustoaines:

6.3.1. Koostumus: kiinteä, joitakin mekaanisperäisiä murtumia.

6.3.2. Väri: puhtaanvalkoinen.

6.4. Reiät: ei ole tai on vain muutamia.

6.4.1. Jakauma: koko juustoaineksessa.

6.4.2. Muoto: epäsäännöllinen.

6.5. Vähimmäisrasvapitoisuus: 43 prosenttia (laskettuna kuiva-aineesta).

6.6. Enimmäiskosteuspitoisuus: 56 prosenttia.

6.7. Muita olennaisia ominaispiirteitä: kypsyy ja säilytetään suolavedessä; kermainen, miellyttävä, hieman hapan maku ja vahva aromi; säilytetään puutynnyreissä tai metalliastioissa.

7. Valmistusmenetelmä:

7.1. Maidon juoksettuminen: perinteinen juoksete tai muut vastaavalla tavalla vaikuttavat eläinperäiset entsyymit.

7.2. Lämpökäsittely:

7.2.1. Maidon lämpökäsittely: pastöroitua tai tuoretta.

7.2.2. Juustoaineksen lämpökäsittely: ei ole.

7.3. Hapattamismenetelmä: maitohapolla.

7.4. Kypsyttämismenetelmä: puutynnyreissä tai metalliastioissa ja suolavedessä ainakin kahden kuukauden ajan.

7.5. Valmistukseen liittyvät muut tekijät: valuttaminen ilman puristusta rei'itetyissä muoteissa. Kuivasuolaus pinnalta."

22. Presidentin asetuksessa nro 81/1993 [19], joka annettiin 19.3.1993 eli kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian tosiseikkojen tapahtumisen jälkeen, säädettiin maataloustuotteiden alkuperänimitysten ja maantieteellisten merkintöjen vahvistamista koskevista edellytyksistä ja menettelystä, joita sovellettiin asetuksen (ETY) N:o 2081/92 [20] voimaantuloon saakka. Tämä asetus tuli voimaan 24.7.1993. Presidentin asetuksen nro 81/1993 voimassaoloa pidennettiin kuudella kuukaudella presidentin asetuksella nro 291/1993, [21] jolla kyseistä asetusta myös muutettiin lisäämällä sen 1 §:n 1 momenttiin uusi kohta, jonka mukaan alkuperänimitykseksi katsotaan "kaikki perinteiset nimitykset, joilla kutsutaan kreikkalaisia maatalousalan elintarvikkeita, joilla on hyvä maine ja jotka ovat tunnettuja ainakin kotimaisilla markkinoilla, riippumatta siitä, ovatko nämä perinteiset nimitykset maantieteellisiä".

23. Elintarvikelain 83 §:ää muutettiin lopuksi maatalousministeriön alkuperänimityksen "feta" tunnustamisesta 11.1.1994 antamalla asetuksella nro 313025/1994. [22] Tässä ministeriön asetuksessa määritellään fetajuusto, sen tuotantopaikka ja valmistukseen käytettävää maitoa koskevat edellytykset. Siinä kuvataan fetan valmistusmenetelmä, luetellaan sen ominaispiirteet ja säädetään, mitä tuotteen pakkauksessa on mainittava. Lopuksi siinä kielletään yleisesti sellaisen juuston tuotanto, tuonti, vienti ja kaupan pitäminen nimityksellä feta, joka ei täytä asetuksessa mainittuja edellytyksiä.

Maatalousministeriön ja valtiovarainministeriön asetuksessa nro 596/1995 [23] kodifioitiin aiemmin annettu lainsäädäntö, joka on nyt koottu elintarvikelain uuteen 83 §:ään. Tämän pykälän otsikko on "Juustot, joilla on suojattu alkuperänimitys", ja siinä on muun muassa fetaan sovellettavia säännöksiä.

24. Siitä lähtien, kun Kreikka alkoi vuonna 1988 antaa säännöksiä fetan tuotannon ja kaupan pitämisen sääntelystä, komissio on tutkinut tämän lainsäädännön yhteensopivuutta yhteisön oikeuden kanssa. Maatalouden pääosaston pääjohtaja ilmoitti 6.3.1989 päivätyssä kirjeessään nro 3935 Kreikan

19 — FEK A 36.

20 — Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suojasta 14 päivänä heinäkuuta 1992 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 2081/92 (EYVL L 208, s. 1).

21 — FEK A 130.

22 — FEK B 8.

23 — FEK B 624.

viranomaisille, että tutkittuaan tarkkaan fetan tuotantoa ja kaupan pitämistä koskevia menetelmiä hän katsoi, että Kreikan lainsäädäntö oli yhteensopiva yhteisön oikeuden kanssa. Useiden jäsenvaltioiden maitotuotteiden tuottajien kansalliset liitot esittivät komissiolle valituksia, mutta komissio pysyi kannassaan ja totesi, että yhdessä jäsenvaltiossa laillisesti valmistettavien ja kaupan pidettävien tavaroiden vastavuoroista tunnustamista koskevaa, niin sanottua Cassis de Dijon -oikeuskäytäntöä [24] ei voitu soveltaa tässä tilanteessa, koska Kreikassa valmistettu feta (lampaanmaidosta tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta luonnollisella valuttamismenetelmällä valmistettu feta) ja muissa jäsenvaltioissa lehmänmaidosta ultrasuodattamismenetelmällä valmistettu feta ovat olennaisesti erilaisia.

Komissio totesi, että Kreikassa tuotettiin huomattava määrä fetaa, jossa lampaanmaitoon tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoitukseen lisättiin lehmänmaitoa, ja varoitti Kreikan viranomaisia siitä, että tällainen käytäntö saattaa vaarantaa Kreikan lainsäädännön laillisuuden. Kreikan viranomaiset tehostivat valvontaansa, ja komissio totesi, että lehmänmaidon lisääminen ainoastaan 5,9 prosenttiin fetasta oli niin lievä petos, ettei se voinut vaikuttaa Kreikan uuden lainsäädännön tehokkuuteen.

25. Hieman myöhemmin komissio aloitti perustamissopimuksen 169 artiklan mukaisen, jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn Kreikkaa vastaan sillä perusteella, että Kreikan lainsäädäntö oli vaikutuksiltaan rajoittava, koska sillä varattiin Kreikalle fetan ja muiden perinteisten kreikkalaisten juustojen tuotantoa koskeva maantieteellinen yksinoikeus. Niinpä se osoitti Kreikan hallitukselle 18.5.1992 perustellun lausunnon, jossa se ilmoitti, että riidanalainen lainsäädäntö oli vastoin perustamissopimuksen 30 artiklaa, koska siinä varattiin perusteettomasti nimityksen feta, joka on luonteeltaan yleisnimi, käyttö tietyillä Kreikan alueilla tuotetulle juustolle.

Komissio ei lopulta nostanut jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevaa kannetta yhteisöjen tuomioistuimessa, koska tämä kysymys liittyi vireillä oleviin oikeudenkäynteihin, jotka koskivat maantieteellisten merkintöjen suojasta yhteisön tasolla annetussa asetuksessa N:o 2081/92 tarkoitettujen elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten tunnustamista yhteisössä.

24 — Asia 120/78, Rewe Zentral, tuomio 20.2.1979 (Kok. 1979, s. 649, ns. Cassis de Dijon -tapaus).

IV Elintarvikkeiden myyntinimitykset: yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö ja yhteisön lainsäädäntö

Asiaa koskevan yhteisön lainsäädännön ja sitä koskevan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella on mahdollista luokitella elintarvikkeiden myyntinimitykset sillä perusteella, mikä vaikutus niillä on tavaroiden kauppaan yhteisön sisällä. Näin päädytään seuraavanlaiseen ryhmittelyyn:

A *Yhteisön nimitykset*

26. Yhteisön oikeudessa ei ole yleistä elintarvikkeiden myyntinimityksiä koskevaa lainsäädäntöä. On olemassa vain joitakin normeja, jotka koskevat tätä kysymystä mutta joissa sitä ei suoraan säännellä. Näin on asia direktiivin 79/112/ETY osalta, [25] joka koskee elintarvikkeiden merkintöjä ja mainontaa. Tämän direktiivin 15 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat antaa elintarvikkeiden myyntinimityksiä koskevia kansallisia oikeussääntöjä, joiden perusteena on kansanterveyden suojeleminen, petosten torjuminen, teollisoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien suojeleminen, maantieteellisten merkintöjen ja alkuperämerkintöjen suojeleminen sekä epäreilun kilpailun estäminen.

27. Kyse on nimityksistä, jotka perustuvat yhteisön johdetun oikeuden normeihin, joissa määritellään tuotteen ominaispiirteet ja valmistusmenetelmä koko yhteisön aluetta varten. Nämä niin sanotut euroelintarvikkeet (kuten hunaja [26] tai suklaa [27]) voidaan pitää kaupan kaikissa jäsenvaltioissa ilman mitään rajoituksia, eivätkä ne aiheuta mitään ongelmia yhteisön sisäiselle kaupalle.

B *Yleisnimet*

28. Yleisnimet ovat maataloustuotteiden tai elintarvikkeiden tavanomaisia nimiä. Ne ovat nimityksiä, jotka ovat osa yleisestä kulttuuri- ja gastronomisesta perinnöstä ja joita voi pääsääntöisesti käyttää kuka tahansa tuottaja. On turha etsiä yhteisöjen tuomioistuimen

25 — Kuluttajalle myytäväksi tarkoitettujen elintarvikkeiden merkintöjä, esillepanoa ja mainontaa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 18 päivänä joulukuuta 1978 annettu neuvoston direktiivi 79/112/ETY (EYVL 1979, L 33, s. 1).

26 — Hunajaa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1974 annettu neuvoston direktiivi 74/409/ETY (EYVL L 221, s. 10).

27 — Elintarvikkeena käytettäviä kaakao- ja suklaatuotteita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 24 päivänä heinäkuuta 1973 annettu neuvoston direktiivi 73/241/ETY (EYVL L 228, s. 23).

oikeuskäytännöstä määritelmää, joka valaisisi yleisnimen käsitettä. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut muun muassa, että nimitykset viinietikka, [28] genever, [29] olut, [30] pasta, [31] jogurtti, [32] edamjuusto, [33] juustot, [34] leikkeleet [35] ja leipä [36] olivat yleisnimiä.

29. Monilla aloilla jäsenvaltiot ovat antaneet kansallisia lainsäädäntöjä, joiden mukaan tiettyä yleisnimeä saadaan käyttää ainoastaan tietyillä tuotantoa koskevilla edellytyksillä. Maahantuotuja tuotteita voidaan kutsua yleisnimellä tuontivaltiossa, jos tuotannolle asetetut edellytykset ovat samat tuotanto- ja vientivaltiossa. Tällaisessa tilanteessa yhteisön sisäiselle kaupalle ei ole esteitä. Tuotannolle asetetut edellytykset yleensä vaihtelevat jäsenvaltiosta toiseen. Samalla yleisnimellä eri jäsenvaltioissa myytävät tuotteet siis ovat jossain määrin erilaisia.

Tavaroiden vapaa liikkuvuus yhteisön sisällä saattaa siis vaarantua, kun määrämaana olevassa jäsenvaltiossa käytetyllä yleisnimellä pidetään kaupan sellaisesta toisesta jäsenvaltiosta tuotua tuotetta, jossa sitä laillisesti valmistetaan ja pidetään kaupan samalla nimityksellä, vaikka se on osittain erilainen. [37]

Yhteisöjen tuomioistuin on aina katsonut, että yhteisön sisäisen kaupan rajoitukset, joiden syynä ovat maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden yleisnimien käyttöä koskevien kansallisten lainsäädäntöjen erot, ovat perustamissopimuksen 30 artiklan vastaisia vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä. Jokainen kansallinen toimenpide, jolla tietyn yleisnimen käyttö varataan kotimaiselle tuotteelle toisista jäsenvaltioista tuotujen tuotteiden vahingoksi, vaikka niitä niissä laillisesti valmistetaan ja pidetään kaupan, on ristiriidassa tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevan perustavanlaatuisen periaatteen kanssa. [38]

30. Yleisnimien käyttöä koskevien kansallisten lainsäädäntöjen eroista johtuvia rajoituksia perustellaan yleisimmin pakottavilla vaatimuksilla, jotka koskevat ennen kaikkea kuluttajansuojaa ja hyvää kauppatapaa ja hieman harvemmin perustamissopimuksen

28 — Asia 193/80, komissio v. Italia, tuomio 9.12.1981 (Kok. 1981, s. 3019, jäljempänä viinietikka-tapaus).

29 — Asia 182/84, Miro, tuomio 26.11.1985 (Kok. 1985, s. 3731).

30 — Asia 178/84, komissio v. Saksa, tuomio 12.3.1987 (Kok. 1987, s. 1227, jäljempänä olut-tapaus).

31 — Asia 407/85, Glocken ja Kritzinger, tuomio 14.7.1988 (Kok. 1988, s. 4233) ja asia 90/86, Zoni, tuomio 14.7.1988 (Kok. 1988, s. 4285).

32 — Asia 298/87, Smanor, tuomio 14.7.1988 (Kok. 1988, s. 4489).

33 — Asia 286/86, Deserbais, tuomio 22.9.1988 (Kok. 1988, s. 4907, 12 kohta).

34 — Asia C-210/89, komissio v. Italia, tuomio 11.10.1990 (Kok. 1990, s. I-3697, 12 kohta) ja asia C-196/89, Nespoli ja Crippa, tuomio 11.10.1990 (Kok. 1990, s. I-3647).

35 — Asia C-269/89, Bonfait, tuomio 13.11.1990 (Kok. 1990, s. I-4169, 13 kohta).

36 — Asia 130/80, Kelderman, tuomio 19.2.1981 (Kok. 1981, s. 527); asia C-17/93, Van der Veldt, tuomio 14.7.1994 (Kok. 1994, s. I-3537) ja asia C-358/95, Morellato, tuomio 13.3.1997 (Kok. 1997, s. I-1431).

37 — Edellä alaviitteessä 34 mainittu asia Nespoli ja Crippa, tuomion 13 kohta.

38 — Ks. em. viinietikka-tapaus, tuomion 27 kohta ja em. asia Miro, tuomion 22 kohta.

36 artiklassa määrättyä kansanterveyden suojelua. Analysoimalla yhteisöjen tuomioistuimen tätä koskevaa oikeuskäytäntöä on mahdollista tunnistaa sen tällaisissa tilanteissa valitsemat kaksi ratkaisua.

31. Yleensä yhteisöjen tuomioistuin on soveltanut vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta ja katsonut, että pakottavina syinä esitetyt perusteet eivät ole olleet sellaisia, että olisi ollut perusteltua estää sitä, että määrämaan yleisnimellä myydään osittain erilaisia, samalla nimityksellä alkuperämaassa tuotettuja ja kaupan pidettyjä tuotteita. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että määrämaana oleva jäsenvaltio on voinut suojella kuluttajiaan ja taata hyvän kauppatavan toteutumisen vaatimalla, että kaikista tuotteen ominaispiirteistä on maininta tuodun tuotteen etiketissä tai pakkauksessa. Tämä merkintöjä koskeva velvollisuus on aina vähemmän rajoittava ja enemmän suhteellisuusperiaatteen mukainen vaihtoehto kuin tuontikielto tai velvollisuus pitää tuotetta kaupan mielikuvituksellisella nimityksellä.

Niinkin kuuluisissa tuomioissa kuin saksalaista olutta koskevassa tuomiossa ja italialaista pastaa koskevassa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin on implisiittisesti katsonut, että vaikka muissa jäsenvaltioissa tuotettujen oluen ja pastan rakenne on erilainen, ne muistuttavat toisiaan riittävästi, joten kyllin selvät merkinnät estävät täysin sen, että aiheutuisi sekaannusta saksalaisten ja italialaisten kuluttajien mielissä, ja mahdollistavat niiden myynnin yleisnimillä olut ja pasta.

32. Asiassa Deserbais antamassaan tuomiossa ja vielä korostetummin asiassa Smanor antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että poikkeuksena yleisestä periaatteesta, jonka mukaan kaupan pidettäessä myyntinimityksinä käytettävät yleisnimet on tunnustettava vastavuoroisesti ja tuotteet on merkittävä riittävällä tavalla, määrämaana oleva valtio voi estää toisesta jäsenvaltiosta tuodun tuotteen myynnin alueellaan yleisnimellä, jos tuotteen ominaispiirteet poikkeavat olennaisesti samalla nimityksellä myytyjen kotimaisten tuotteiden ominaispiirteistä.

Asiassa Smanor yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että tuotua tuotetta voitiin periaatteessa pitää Ranskassa kaupan yleisnimellä jogurtti, jos tuotteen etiketissä oli maininta "pakastettu", jotta kuluttaja sai tietää, miten tuote oli käsitelty. Se kuitenkin lisäsi, että nimityksellä jogurtti kaupan pidetyn tuotteen ominaispiirre on se, että siinä on runsaasti eläviä maitobakteereita, ja päätteli, että merkinnät saattavat olla riittämättömät, jos pakastettuna maahantuotu jogurtti eroaa olennaisesti siitä, mitä ranskalainen kuluttaja olettaa saavansa,

kun hän ostaa tuotteen, jonka yleisnimi on jogurtti. Asiassa Smanor siis jätetään asiaa käsittelevän kansallisen tuomioistuimen tehtäväksi tiedossaan olevien seikkojen perusteella arvioida, eroavatko pakastetut jogurtit siinä määrin tuoreita jogurtteja koskevassa kansallisessa lainsäädännössä asetetuista vaatimuksista, että erilainen nimitys on perusteltu. [39]

Yhteisöjen tuomioistuin esitti obiter dictum saman hypoteesin hieman myöhemmin asiassa Deserbais antamassaan tuomiossa, [40] mutta hylkäsi sen, kun kyse oli italialaisesta lainsäädännöstä, jonka mukaan oli kiellettyä pitää kaupan nimityksellä edamjuustoa, jonka rasvapitoisuus oli alle 40 prosenttia.

33. Asioissa Smanor ja Deserbais ei rajata selvästi tätä yleisnimien vastavuoroisen tunnustamisen periaatteesta tehtyä poikkeusta. Niissä yhteisöjen tuomioistuin on nimittäin myöntänyt, että jäsenvaltio voi estää maahantuodun tuotteen myynnin yleisnimellä, jolla sitä laillisesti pidetään kaupan alkuperämaassa, jos se eroaa kotimaisista tuotteista olennaisesti siten, että kuluttajaa saatetaan johtaa harhaan, vaikka maahantuodun tuotteen merkintöjä on asianmukaisesti täydennetty. Kuitenkaan yhteisöjen tuomioistuin ei ole konkreettisesti täsmentänyt arviointiperusteita, jotka on otettava huomioon ratkaistaessa, eroavatko tuotteet olennaisesti toisistaan. [41] Asiassa Smanor antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin mainitsi kuluttajien ostotottumukset määrämaassa, FAO:n ja WHO:n *Codex Alimentariuksen* määräykset ja määrämaan kansallisen lainsäädännön, kun taas asiassa Deserbais antamassaan tuomiossa se viittasi ainoastaan tuotteiden koostumukseen ja valmistustapaan. Se ei ole myöskään määritellyt näiden eri arviointiperusteiden keskinäistä hierarkiaa, eikä voida mitenkään sulkea pois sitä, että jos niitä sovelletaan konkreettiseen tuotteeseen, päädytään erilaisiin tuloksiin. Yhteisöjen tuomioistuin ei ole myöskään ilmoittanut, missä määrin maahan tuodun tuotteen on poikettava samalla yleisnimellä myydyistä kotimaisista tuotteista, jotta voidaan katsoa, että niiden välillä on olennainen ero, jota kuluttaja ei voi kuitenkaan huomata riittävistä merkinnöistä huolimatta.

34. Vuonna 1991 antamassaan tiedonannossa [42] komissio analysoi Smanor ja Deserbais -oikeuskäytäntöä ja ehdotti arviointiperusteita, joilla voitaisiin yksilöidä tuotteen ominaispiirteet, joiden takia sitä ei voida myydä määrämaassa yleisnimellä. Komissio ehdotti, että huomioon otettaisiin yhteisössä tällä yleisnimellä laillisesti ja hyvän kauppatavan mukaisesti valmistettujen ja kaupan pidettyjen tuotteiden perusominaisuudet ja jätettäisiin huomiotta ominaispiirteet, jotka ainoastaan tuontimaan kuluttaja tuntee. Tämä tarkastelu on tehtävä tapauskohtaisesti,

39 — Em. asia Smanor, tuomion 19—24 kohta.

40 — Em. asiassa Deserbais annetun tuomion 13 kohdan sanamuoto on seuraavanlainen: "Voidaan myös esittää kysymys, onko tätä samaa sääntöä sovellettava silloin, kun jollakin tietyllä nimityksellä tarjottu tuote eroaa koostumuksensa tai valmistamisensa kannalta niin paljon yhteisössä kyseisellä nimityksellä yleisesti tunnetuista tavaroista, että tuotteen ei voida katsoa kuuluvan samaan ryhmään — — ."

41 — Ks. C. Listerin kommentit: The naming of foods: the European Community's rules for non-brand food product names, *European Law Review* 1993, s. 186— .

42 — Elintarvikkeiden myyntinimityksistä annettu komission tulkitseva tiedonanto (EYVL C 270, s. 2).

eikä se saa perustua yksinomaan kuluttajan odotuksiin, vaan myös objektiivisiin seikkoihin, joita ovat esimerkiksi FAO:n ja WHO:n *Codex Alimentariuksessa* mainitut määritelmät, jäsenvaltioiden lainsäädäntö, tuotteiden koostumus ja valmistustapa ja yhteisön toimissa, erityisesti tariffinimikkeistössä mainitut seikat. Komission mukaan ainoastaan olennainen ero jossakin näistä ominaispiirteistä mahdollistaa sen, että jäsenvaltio, johon tuotteet tuodaan, estää tuodun tuotteen kaupan pitämisen yleisnimellä. Komissiokaan ei määrittele, missä määrin tuotteiden on oltava erilaisia, jotta tätä eroa pidettäisiin olennaisena, eikä se myöskään vahvista, mikä on vertailussa käytettävien arviointiperusteiden keskinäinen hierarkia. Se tyytyy mainitsemaan kolme esimerkkiä eli yleisnimien viinietikka, jogurtti ja kaviaari käytön.

Asetuksen N:o 2081/92 3 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa puolestaan säädetään, että "'nimityksellä, josta on tullut yleisnimi' tarkoitetaan maataloustuotteen tai elintarvikkeen nimeä, josta on tullut maataloustuotteen tai elintarvikkeen yleinen nimi, vaikka se viittaakin paikkaan tai alueeseen, jossa tämä maataloustuote tai elintarvike on alun perin tuotettu tai jossa sitä on pidetty kaupan". Saman kohdan kolmannessa alakohdassa säädetään, että sen määrittämiseksi, onko nimestä tullut yleisnimi, on otettava huomioon kaikki tekijät ja erityisesti tilanne jäsenvaltiossa, josta nimi on peräisin, ja alueilla, joilla tuotetta käytetään, tilanne muissa jäsenvaltioissa ja asiaa koskeva kansallinen lainsäädäntö tai yhteisön lainsäädäntö. Asetuksen N:o 2081/92 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan nimityksiä, joista on tullut yleisnimiä, ei voi rekisteröidä, eivätkä ne saa yhteisön suojaa. Saman artiklan kolmannessa kohdassa säädetään, että neuvosto laatii ja julkaisee määräenemmistöllä komission ehdotuksesta *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* ohjeellisen esimerkkiluettelon sellaisista maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden nimistä, joita pidetään yleisniminä.

C *Maantieteellisen nimitykset*

35. Maantieteelliset nimitykset ovat elintarvikkeista käytettyjä nimiä, joiden perusteella tiedetään, että elintarvikkeet ovat peräisin tietyltä maantieteelliseltä alueelta. [43] Tuotteen maantieteelliseen alkuperään voidaan viitata suoraan, jolloin nimityksessä on maantieteellinen viittaus (Manchego-juusto, parmankinkku, Faba Asturiana tai normandialainen

43 — Sopimuksessa teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista, *Uruguayn kierroksen monenväliset kauppaneuvottelut*, GATTin sihteeristö, Geneve 1995, s. 381, mainitaan myös maantieteellinen merkintä: "Maantieteellisillä merkinnöillä tarkoitetaan tässä sopimuksessa merkintöjä, jotka osoittavat tavaran olevan peräisin tietyn jäsenen alueelta tai tietyltä seudulta taikka paikkakunnalta tuolla alueella, ja tavaran tunnettu laatu, maine tai muu luonteenpiirre liittyy olennaisella tavalla sen maantieteelliseen alkuperään."

camembert), tai epäsuorasti, jolloin nimityksessä ei ole paikannimeä (Queso Tetilla, Reblochon, grappa, ouzo tai Cava). Maantieteellisten nimitysten ominaispiirteet ovat seuraavanlaiset: [44]

— niillä taataan tuotteen maantieteellinen alkuperä ja jossain määrin sen erityislaatuisuus, sillä niillä taataan, että tuotteen laatu ja ominaispiirteet liittyvät siihen, että tuote on lähtöisin tietyltä maantieteelliseltä alueelta; [45]

— ne osoittavat myös tuotteen laadun; tuote on yleensä valmistettu tiukkojen ja tarkkojen edellytysten mukaisesti; [46]

— niillä taataan kuluttajille kyseessä olevien tuotteiden hyvä maine, koska maantieteellisellä nimityksellä taataan tuotteen konkreettinen alkuperä, tyypillisyys ja erityinen laatu; [47]

— maantieteellisten nimitysten oikeudellisella suojaamisella varmistetaan paitsi asianomaisten tuottajien etujen suojaaminen epäreilulta kilpailulta, myös kuluttajien suojaaminen harhaanjohtavilta nimityksiltä. [48]

Paikannimiä sisältäviä myyntinimityksiä ei aina voida pitää suorina tai epäsuorina maantieteellisinä nimityksinä. Voidaan ajatella, että paikannimestä muodostuva nimitys on yleisnimi tai on muuttunut sellaiseksi ajan myötä, jolloin se siis lakkaa olemasta oikeudellisesti suojattu maantieteellinen nimitys. Näin on käynyt esimerkiksi seuraaville yleisnimiksi muuttuneille nimityksille: kölninvesi, parmesanjuusto, [49] edamjuusto ja emmentaljuusto.

44 — Ks. mm. Beier, F.-K. ja Knaak, R.: "The Protection of Direct and Indirect Indications of Source in Germany and the European Community", *International Review of Industrial Property and Copyright Law*, 1994, nro 1, s. 1; Jiménez Blanco, P.: *Las denominaciones de origen en el derecho del comercio internacional*, Eurolex, Madrid, 1996 ja G. Salignon: "La jurisprudence et la réglementation communautaires relatives à la protection des appellations d'origine, des dénominations géographiques et des indications de provenance", *Revue du marché unique européen*, 1994, nro 4, s. 107.

45 — Asia 12/74, komissio v. Saksa, tuomio 20.2.1975 (Kok. 1975, s. 181, 7 kohta, jäljempänä Sekt-tapaus) ja yhdistetyt asiat C-321/94, C-322/94, C-323/94 ja C-324/94, Pistre ym., tuomio 7.5.1997 (Kok. 1997, s. I-2343, 35 ja 36 kohta). Asiassa Pistre ym. yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että nimitys vuori, jonka käyttämistä on säädelty Ranskan lainsäädännössä, ei ole maantieteellinen nimitys, koska sillä on yleinen, kansalliset rajat ylittävä merkitys, eikä se tarkoita erityistä maantieteellistä alkuperää.

46 — Alaviitteessä 45 mainittu Sekt-tapaus, tuomion 9 kohta; asia 13/78, Eggers, tuomio 12.10.1978 (Kok. 1978, s. 1935, 16 kohta) ja asia C-47/90, Delhaize ja Le Lion, tuomio 9.6.1992 (Kok. 1992, s. I-3669, 22 ja 23 kohta). Viimeksi mainitussa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että kielto pullottaa Rioja-viinejä tuotantoalueen ulkopuolella ei mitenkään vaikuttanut näiden viinien laatuun.

47 — Asia C-3/91, Exportur, tuomio 10.11.1992 (Kok. 1992, s. I-5529, 11 kohta).

48 — Em. Sekt-tapaus, tuomion 7 kohta.

49 — Nimitys Parmigiano Reggiano mainitaan asetuksessa (EY) N:o 1107/96 Italian hyväksi suojattuna alkuperänimityksenä. Missään ei sanota, että parmesanjuuston suojaa ei vaadittaisi. Katson kuitenkin, että nimityksestä parmesanjuusto on tullut yleisnimi.

36. Jäsenvaltiot ovat kansainvälisten normien [50] innoittamina erottaneet toisistaan monentyyppisiä maantieteellisiä nimityksiä, joita kansallisissa lainsäädännöissä suojataan varsin vaihtelevantasoisesti.

Kansallisen oikeuden oikeussäännöt, joilla maantieteellisten nimitysten oikeudellinen suoja taataan, liittyvät teollisoikeuksiin ja kaupallisiin oikeuksiin. Tämä oikeudellinen suoja antaa näiden maantieteellisten nimitysten kaupallista käyttöä koskevan kollektiivisen monopolin tietylle tuottajaryhmälle, joka nauttii tästä oikeudesta kotipaikkansa perusteella. Tämä suoja siis poikkeaa tavaramerkeille annetusta suojasta, sillä niitä voivat käyttää ainoastaan niiden haltijat. Tavaroiden vapaan liikkuvuuden kannalta tarkasteltuna maantieteellisten nimitysten suoja jäsenvaltioiden kansallisissa oikeusjärjestyksissä rajoittaa yhteisön sisäistä kauppaa. Nämä rajoitukset ovat perustamissopimuksen 30 artiklassa tarkoitettuja vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä, koska niillä estetään maahan tuotujen tuotteiden kaupan pitäminen tuontimaassa suojatulla maantieteellisellä nimityksellä. Kuten yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa Exportur antamassaan tuomiossa, [51] maantieteellisten nimitysten suojaan sovelletaan alueperiaatetta, jonka mukaan näiden nimitysten osalta ratkaisevana on pidettävä tuontimaan oikeutta, tosiasiallisia olosuhteita ja siellä sovellettuja edellytyksiä. [52] Maantieteellisiä nimityksiä suojataan tuontimaassa riippumatta siitä, mitä lainsäädäntöä tuotteeseen sovelletaan maassa, josta se on peräisin, sillä siellä nimi voi olla yleisnimi, vaikka tuontimaassa nimi onkin maantieteellinen nimitys.

Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan maantieteellisiä nimityksiä suojaavista kansallisista oikeussäännöistä johtuvat rajoitukset tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle yhteisön sisällä voivat olla perusteltuja, jos niiden tavoitteena on turvata oikeuksia, jotka muodostavat teollisoikeuksiin ja kaupallisiin oikeuksiin kuuluvien lähtöisyysmerkintöjen ja alkuperänimitysten ydinsisällön. Perustamissopimuksen 36 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat ryhtyä toimenpiteisiin näiden oikeuksien suojaamiseksi, vaikka nämä toimenpiteet olisivat 30 artiklan vastaisia rajoituksia. [53]

37. Maantieteellisiä nimityksiä koskevassa oikeuskäytännössään yhteisöjen tuomiois-

50 — Tärkeimmät monenväliset sopimukset ovat seuraavat: alkuperänimitysten suojasta ja niiden kansainvälisestä rekisteröinnistä 31 päivänä lokakuuta 1858 tehty Lissabonin sopimus, jota on tarkistettu Tukholmassa 14 päivänä heinäkuuta 1967, *Recueil des traités des Nations Unies*, osa 923, nro 13172, s. 205; teollisoikeuksien suojelemista koskeva 20 päivänä maaliskuuta 1883 tehty Pariisin yleissopimus, jota on tarkistettu Tukholmassa 14 päivänä heinäkuuta 1967, *Recueil des traités des Nations Unies*, osa 828, nro 11851, s. 305; virheellisten tai harhaanjohtavien lähtöisyysmerkintöjen torjumisesta 14 päivänä huhtikuuta 1891 tehty Madridin sopimus, jota on tarkistettu Tukholmassa 14 päivänä heinäkuuta 1967, *Recueil des traités des Nations Unies*, osa 828, nro 11848, s. 163; ja edellä alaviitteessä 43 mainittu sopimus teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista.

51 — Em. asia Exportur, tuomion 25 kohta.

52 — Ks. Fuentes Núñez, L. A.:n kommentit: "La protección de las denominaciones de origen en el derecho comunitario", *Boletín de la Gaceta Jurídica de la CE y de la Competencia*, B-101 helmi-maaliskuu 1995, s. 31.

53 — Em. asia Exportur, tuomion 25 kohta.

tuin on erottanut toisistaan alkuperänimitykset ja lähtöisyysmerkinnät.

Alkuperänimityksistä yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että niillä taataan paitsi tuotteen maantieteellinen alkuperä myös se, että tuote on valmistettu viranomaisten toteuttamassa toimessa mainittujen ja viranomaisten valvomien laatua ja valmistusta koskevien sääntöjen mukaisesti ja että tuotteella siis on tiettyjä erityisiä ominaisuuksia. Alkuperänimityksiä suojataan niistä annetuilla erityisillä oikeussäännöillä. Näissä oikeussäännöissä ei yleensä käytetä sellaisia sanoja kuin laji, tyyppi tai tapa ja niissä estetään näiden nimitysten muuttuminen yleisnimiksi koko säädetyn järjestelmän voimassaoloajan. [54]

Lähtöisyysmerkinnöistä yhteisöjen tuomioistuin on samassa asiassa Exportur antamassaan tuomiossa todennut, että niiden tarkoituksena on tiedottaa kuluttajalle, että kyseessä oleva tuote on peräisin tietyltä seudulta tai alueelta tai tietystä maasta. Tämä maantieteellinen lähtöisyys voi tarkoittaa tiettyä mainetta. Lähtöisyysmerkintöjä suojataan oikeussäännöillä, joilla pyritään estämään valheellinen mainonta ja muiden maineen hyväksikäyttö. [55] Asiassa Exportur yhteisöjen tuomioistuin siis poikkesi Sekt-oikeuskäytännöstä, koska se hyväksyi, että lähtöisyysmerkintöjä käytetään kuvaamaan paitsi tuotteita, joista voidaan osoittaa, että niillä on erityinen maku tai erityinen laatu ja ominaispiirteitä sen takia, että ne on tuotettu tietyllä alueella, myös tuotteita, joiden osalta tämä edellytys ei täyty mutta jotka voivat olla hyvin tunnettuja kuluttajien keskuudessa, jolloin lähtöisyysmerkintä voi olla tuottajille, jotka toimivat lähtöisyysmerkinnässä mainitulla alueella, merkittävä keino saada asiakkaita. [56] Maantieteellisistä nimityksistä lähtöisyysmerkinnät ovat lähimpänä yleisnimiä, koska ei ole välttämätöntä, että tuotteella on sen alkuperästä johtuvia erityisiä ominaispiirteitä, ja koska laadulle ja maineelle asetetut vaatimukset eivät ole yhtä tiukkoja, sillä valvontaelimen olemassaolo ei ole välttämätöntä. Oikeuskäytännössään yhteisöjen tuomioistuin on siten tutkinut välillisiä lähtöisyysmerkintöjä Sekt/Weinbrand [57] ja Bocksbeutel [58] sekä välittömiä lähtöisyysmerkintöjä Turrón de Alicante ja Turrón de Jijona. [59]

38. Yhteisön oikeuden alalla lainsäätäjä on hiljattain antanut useita säännöksiä maantieteellisten nimitysten suojaamiseksi. Se on antanut viinejä ja alkoholijuomia koskevaa erityislainsäädäntöä, jolla ei ole merkitystä tämän asian yhteydessä, sekä yleistä lainsäädäntöä maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten nimitysten käytöstä.

54 — Em. asia Exportur, tuomion 11 kohta ja em. asia Delhaize ja Le Lion, tuomion 17 ja 18 kohta.

55 — Em. asia Exportur, tuomion 11 kohta.

56 — Idem, 27 ja 28 kohta.

57 — Em. asia Sekt, tuomion 3 ja 4 kohta.

58 — Asia 16/83, Prantl, tuomio 13.3.1984 (Kok. 1984, s. 1299, 25 kohta) ja em. asia Exportur, 34 kohta.

59 — Em. asia Exportur.

Kyseessä on asetus N:o 2081/92, jota on muutettu asetuksella (ETY) N:o 2037/93. [60] Asetuksella N:o 2081/92 perustettiin maantieteellisiä nimityksiä koskeva yhteisön järjestelmä, jonka mukaan näitä nimityksiä on mahdollista suojata kaikkien jäsenvaltioiden alueella ja näin vähentää tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevia ongelmia, joiden syynä on usean kansallisen suojajärjestelmän yhtäaikainen voimassaolo.

39. Tällä asetuksella perustetaan sellaisia maataloustuotteita ja elintarvikkeita koskeva yhteisön suojajärjestelmä, joiden osalta tuotteen tai elintarvikkeen ominaispiirteiden ja sen maantieteellisen alkuperän välillä on yhteys. Tätä varten asetuksessa määritellään kaksi eri maantieteellisten viittausten tasoa eli suojatut maantieteelliset merkinnät (jäljempänä SMM) ja suojatut alkuperänimitykset (jäljempänä SAN). [61]

40. Asetuksen N:o 2081/92 2 artiklan 2 kohdassa säädetään, että asetuksessa tarkoitetaan

"a) 'alkuperänimityksellä' alueen, määrätyn paikan tai erityistapauksissa maan nimeä, jota käytetään nimeämään maataloustuotetta tai elintarviketta,

— joka on peräisin kyseiseltä alueelta, kyseisestä määrätystä paikasta tai kyseisestä maasta

ja

— jonka laatu tai ominaisuudet ovat olennaisesti tai yksinomaisesti maantieteellisen ympäristön, joka käsittää sen luonnon ja inhimilliset tekijät, ansiota ja jonka tuotanto, jalostus ja käsittely tapahtuu rajatulla maantieteellisellä alueella;

b) 'maantieteellisellä merkinnällä' alueen, määrätyn paikan tai erityistapauksissa maan nimeä, jota käytetään nimeämään maataloustuotetta tai elintarviketta,

— joka on peräisin kyseiseltä alueelta, kyseisestä määrätystä paikasta tai kyseisestä maasta

60 — Yksityiskohtaisista säännöistä maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suojasta annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2081/92 soveltamiseksi 27 päivänä heinäkuuta 1993 annettu komission asetus (ETY) N:o 2037/93 (EYVL L 185, s. 5).

61 — Ks. asetuksen N:o 2081/92 yhdeksäs ja kymmenes perustelukappale.

ja

— jolla on määrätty laatu, maine tai muita ominaisuuksia, jotka liittyvät tähän maantieteelliseen alkuperään ja jonka tuotanto ja/tai jalostus ja/tai käsittely tapahtuu tietyllä maantieteellisellä alueella."

Saman artiklan 3 kohdan mukaan "tiettyjä perinteisiä maantieteellisiä tai muita kuin maantieteellisiä nimityksiä, joilla maataloustuote tai elintarvike, joka on alueen tai erityisen paikan alkuperätuote, on nimetty ja jotka täyttävät 2 kohdan a alakohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitetut edellytykset, on myös pidettävä alkuperänimityksinä".

41. Kuten voidaan todeta, alkuperänimityksen käsite muistuttaa paljon yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössään tälle käsitteelle antamaa määritelmää. Asetuksessa N:o 2081/92 sitä vastoin erotetaan uusi nimitystyyppi eli maantieteelliset merkinnät, joista ei ole mainintaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä, jossa oli kyse lähtöisyysmerkinnöistä. Asetuksessa määritellään maantieteelliset merkinnät tavalla, joka lähentää niitä alkuperänimityksiin, mutta niille asetetut edellytykset eivät ole yhtä tiukkoja. Alkuperänimitysten osalta laatua, tyypillisyyttä ja mainetta koskevat edellytykset olivat kumulatiivisia, kun taas maantieteellisten merkintöjen osalta edellytykset ovat vaihtoehtoisia. Maantieteellisiä merkintöjä ovat esimerkiksi Espárrago de Navarra, Sobrasada de Mallorca ja Scottish Beef.

42. Maataloustuotteiden tai elintarvikkeiden rekisteröinnillä asetuksessa N:o 2081/92 säädetyssä menettelyssä on merkittäviä seurauksia. Ensinnäkin 8 artiklan mukaan mainintoja SAN, SMM tai vastaavia perinteisiä kansallisia merkintöjä saadaan käyttää ainoastaan tässä menettelyssä asianmukaisesti rekisteröidyissä maataloustuotteissa ja elintarvikkeissa. Toiseksi 13 artiklan 1 kohdassa suojataan rekisteröityjä nimityksiä suoralta tai välilliseltä rekisteröidyn nimityksen kaupalliselta käytöltä tuotteissa, joita rekisteröinti ei koske; väärinkäytöltä, jäljittelyltä tai mielleyhtymiltä; muilta vääriltä tai harhaanjohtavilta merkinnöiltä mitä tulee tuotteen lähtöpaikkaan, alkuperään, tuotteen laatuun tai olennaisiin ominaisuuksiin, jotka on merkitty sisä- tai ulkopakkaukseen, mainoksiin tai tuotetta koskeviin asiakirjoihin; ja muilta käytännöiltä, jotka saattaisivat johtaa yleisöä harhaan tuotteen todellisen alkuperän suhteen. Kolmanneksi asetuksen 13 artiklan 3 kohdassa säädetään, että suojatuista nimityksistä ei saa tulla yleisnimiä. Lopuksi 14 artiklassa säädetään, että sellaisia tavaramerkkejä ei rekisteröidä, jotka koskevat tuotteita, joilla on suojattu nimitys, jos nämä tavaramerkit koskevat jotakin 13 artiklassa tarkoitettua tilannetta.

43. Asetuksen N:o 2081/92 4—11 artiklan säännökset koskevat SAN:n tai SMM:n rekisteröimiseksi noudatettavaa menettelyä. Ryhmittymät tai luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt lähettävät hakemuksensa sille jäsenvaltiolle, jossa kyseinen maantieteellinen alue sijaitsee, ja noudattavat eritelmää, jossa on tarkka kuvaus kaikista tuotteen ominaisuuksista 4 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Jos hakemus on perusteltu, jäsenvaltio toimittaa hakemuksen komissiolle, joka tarkastaa kuuden kuukauden kuluessa virallisella tutkimuksella, onko hakemuksessa kaikki 4 artiklassa säädetyt tiedot. Jos se päätyy tässä tutkimuksessa siihen, että nimitys täyttää suojaamiselle asetettavat edellytykset, se julkaisee *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* ilmoituksen, jossa on kaikki hakemuksessa mainitut tiedot. Jos mikään jäsenvaltio tai luonnollinen tai oikeushenkilö, jonka etua asia koskee, ei ilmoita komissiolle väitettä, komissio kirjaa SAN:n tai SMM:n Suojattujen alkuperänimitysten ja suojattujen maantieteellisten merkintöjen rekisteriin. Seuraavaksi komissio julkaisee *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* rekisteriin kirjatut nimitykset ja rekisteriin tehdyt muutokset.

Asetuksen N:o 2081/92 17 artiklan 1 kohdassa säädetään jäsenvaltiossa voimassa olevien maantieteellisten nimitysten rekisteröinnistä. Tämän säännöksen mukaan jäsenvaltiot saattoivat kuuden kuukauden kuluessa asetuksen voimaantulosta ilmoittaa komissiolle nimet, joilla on oikeudellinen suoja, tai käytössä vakiintuneet nimitykset, jotka ne haluavat rekisteröidä tämän asetuksen mukaisesti. Artiklan 2 kohdassa säädetään nimenomaisesti, että yleisnimiä ei rekisteröidä.

44. Komissio aloitti 17 artiklassa säädetyn menettelyn voimassa olevien nimitysten rekisteröimiseksi. Kun se oli tutkinut sille esitetyt hakemukset, se suostui rekisteröimään SAN:t ja SMM:t, joista on luettelo asetuksien (EY) N:o 1107/96, [62] (EY) N:o 1263/96 [63] ja (EY) N:o 123/97 [64] liitteissä.

Asetuksen N:o 1107/96 liitteen kohdassa "Juustot" feta tunnustetaan Kreikan SAN:ksi. Tämä tunnustaminen tarkoittaa, että asetuksen N:o 2081/92 13 artiklan 2 kohdassa säädetyn siirtymäkauden päätyttyä juustoa, jonka nimitys on feta, voidaan koko Euroopan yhteisössä tuottaa ainoastaan Kreikan alueella Kreikan lainsäädännön mukaisesti. Tämä siirtymäkausi oli viiden vuoden pituinen ja päättyi 25.7.1997, mutta sitä pidennettiin asetuksella (EY) N:o 535/97, [65] jonka mukaan viiden vuoden

62 — Neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2081/92 17 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesta maantieteellisten merkintöjen ja alkuperäisnimitysten rekisteröinnistä 12 päivänä kesäkuuta 1996 annettu komission asetus (EY) N:o 1107/96 (EYVL L 148, s. 1).

63 — Asetuksen (ETY) N:o 2081/92 17 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesta maantieteellisten nimien ja alkuperänimitysten rekisteröinnistä annetun asetuksen (EY) N:o 1107/96 liitteen täydentämisestä 1 päivänä heinäkuuta 1996 annettu komission asetus (EY) N:o 1263/96 (EYVL L 163, s. 19).

64 — Asetuksen (ETY) N:o 2081/92 17 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesta maantieteellisten nimien ja alkuperänimitysten rekisteröinnistä annetun asetuksen (EY) N:o 1107/96 liitteen täydentämisestä 23 päivänä tammikuuta 1997 annettu komission asetus (EY) N:o 123/97 (EYVL L 22, s. 19).

65 — Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suojasta annetun asetuksen (ETY) N:o 2081/92 muuttamisesta 17 päivänä maaliskuuta 1997 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 535/97 (EYVL L 83, s. 3).

siirtymäkausi alkaa kulua nimitysten rekisteröimispäivästä, jotta tuottajilla, joita tämä lainsäädäntö koskee, on sopeutumisaikaa.

V Ennakkoratkaisukysymysten erittely

Kolme jäsenvaltiota, joissa tuotetaan fetaa, ovat nostaneet kumoamiskanteet asetuksesta N:o 1107/96. Kyseessä ovat yhteisöjen tuomioistuimessa yhä vireillä olevat asiat C-289/96, Tanska vastaan komissio, C-293/96, Saksa vastaan komissio, ja C-299/96, Ranska vastaan komissio. Samaan aikaan fetaa Ranskassa, Saksassa ja Tanskassa tuottavat yritykset ovat nostaneet kolme vastaavaa kannetta tästä asetuksesta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa (T-139/96, T-140/96 ja T-141/96). Kolmessa 20.2.1997 antamassaan määräyksessä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että näissä asioissa toimivalta kuuluu yhteisöjen tuomioistuimelle.

45. Esittämissään kolmessa ennakkoratkaisukysymyksessä kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko fetaa koskeva Kreikan lainsäädäntö yhteensopiva perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklan kanssa. Ensimmäinen kysymys on luonteeltaan abstrakti, ja se koskee sellaisen kansallisen lainsäädännön yhteensopivuutta yhteisön oikeuden kanssa, jossa kielletään pitämästä kaupan tietyllä nimityksellä tuotetta, joka poikkeaa yhteisössä yleensä samalla nimityksellä myydyistä tuotteista. Toinen kysymys koskee sitä, onko otettava huomioon kaikkien jäsenvaltioiden, tuontivaltion vai alkuperävaltion kuluttajat, kun ratkaistaan, mitä tuotteita yhteisössä voidaan myydä tietyllä nimityksellä. Kolmas kysymys koskee tanskalaisen ja kreikkalaisen fetan eroja ja sitä, onko kreikkalaisten kuluttajien näkemykselle annettava etusija näitä eroja arvioitaessa, kun otetaan huomioon fetan tuotannon ja kulutuksen erityispiirteet yhteisössä.

Kaikkien näiden kanteiden kohde on erilainen kuin nyt käsiteltävänä olevassa asiassa esitetyt ennakkoratkaisukysymykset. On nimittäin ajateltavissa, että nimitys feta ei täytä edellytyksiä, jotka asetuksessa N:o 2081/92 on asetettu SAN:n saamiselle yhteisössä, mutta että se toisaalta täyttää edellytykset, jotka maantieteellisiä nimityksiä koskevassa oikeuskäytännössä on asetettu, ja että se siten on perustamissopimuksen 36 artiklan mukaan perusteltu.

46. Jos halutaan antaa kansalliselle tuomioistuimelle sellainen vastaus, joka hyödyttää sitä sen ratkaistessa käsiteltävänään olevan asian, kysymykset on suotavaa muotoilla uudestaan. Mielestäni kansallisen tuomioistuimen esittämillä ennakkoratkaisukysymyksillä pyritään siihen, että yhteisöjen tuomioistuin määrittelisi, onko sellainen kansallinen lainsäädäntö perustamissopimuksen 30 ja

36 artiklan vastainen vaikutukseltaan vastaava toimenpide, jonka mukaan jäsenvaltiossa on kiellettyä pitää kaupan myyntinimityksellä feta sellaista juustoa, jota laillisesti tuotetaan ja pidetään kaupan tällä nimityksellä toisessa jäsenvaltiossa.

Tähän kysymykseen vastaamiseksi on ensinnäkin ratkaistava, onko tällainen kansallinen lainsäädäntö perustamissopimuksen 30 artiklassa kielletty vaikutukseltaan vastaava toimenpide. Jos näin on, on tutkittava, onko tämä toimenpide perusteltu sen vuoksi, että sillä suojataan yhteisön oikeudessa tunnustettua yleistä etua, ja onko se tämän takia yhteensopiva yhteisön oikeuden kanssa siitä huolimatta, että sillä rajoitetaan yhteisön sisäistä kauppaa.

A *Perustamissopimuksen 30 artiklan soveltaminen*

47. Kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevan asian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan yhteisön oikeudessa ei vielä ollut mitään yhteistä tai yhdenmukaistettua lainsäädäntöä feta valmistamisesta ja kaupan pitämisestä. Direktiivi 79/112/ETY koskee ainoastaan kuluttajalle myytäväksi tarkoitettujen elintarvikkeiden merkintöjä ja esillepanoa; asetuksessa (ETY) N:o 1898/87 (EYVL L 182, s. 36) varataan nimitys juusto maitotuotteille, mutta viitataan olennaisilta osin kansalliseen lainsäädäntöön. Tämän takia jokainen jäsenvaltio oli yhä toimivaltainen sääntelemään fetan valmistusta ja myyntiä alueellaan. [66]

Vasta kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden tosiseikkojen tapahtuma-ajan jälkeen tilanne muuttui asetusten N:o 2081/92 ja N:o 1107/96 myötä; niissä Kreikalle annettiin fetaa koskeva SAN. Tämä tarkoittaa sitä, että näiden kahden asetuksen voimaantulosta lähtien fetaa voidaan tuottaa yhteisön alueella ainoastaan tietyillä Kreikan tasavallan alueilla Kreikan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

48. Vaikka jäsenvaltiot voivat säännellä fetan tuotantoa ja kaupan pitämistä, ne voivat käyttää tätä toimivaltaansa ainoastaan tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevien perustamissopimuksen määräysten ja erityisesti 30 artiklan, jossa kielletään tuonnin määrällisiä rajoituksia vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet, mukaisissa rajoissa. Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Dassonville antaman kuuluisan määritelmän mukaan määrällisiä

66 — Asiassa 237/83, Jongeneel Kaas ym., 7.2.1984 antamansa tuomion (Kok. 1984, s. 483) 13 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että koska ei ole olemassa juustotuotteita koskevaa yhteisön lainsäädäntöä, jäsenvaltioilla on yhä toimivalta antaa oikeussääntöjä, jotka koskevat niiden alueelle sijoittautuneita juustotuotteiden tuottajia. Tämä toimivalta koskee paitsi oikeussääntöjä, joita pidetään välttämättöminä kuluttajien tai kansanterveyden suojaamiseksi, myös oikeussääntöjä, joita jäsenvaltio haluaa antaa parantaakseen kotimaisen tuotannon laatua. Tällaisilla oikeussäännöillä ei kuitenkaan saada syrjiä maahantuotuja tuotteita eikä rajoittaa muista jäsenvaltioista lähtöisin olevien tuotteiden maahantuontia.

rajoituksia vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä ovat kaikki kauppaa koskevat jäsenvaltioiden säädökset, jotka voivat tosiasiallisesti tai mahdollisesti rajoittaa yhteisön sisäistä kauppaa suoraan tai välillisesti. [67]

Erotuksetta kotimaisiin ja maahantuotuihin tuotteisiin sovellettavien toimenpiteiden osalta yhteisöjen tuomioistuin rajoitti vaikutukseltaan vastaavien toimenpiteiden käsitteen ulottuvuutta yhdistetyissä asioissa Keck ja Mithouard antamassaan tuomiossa. [68] Tässä oikeuskäytännössä yhteisöjen tuomioistuin erotti tuotteiden ominaispiirteitä koskevat oikeussäännöt myyntijärjestelyjä koskevista oikeussäännöistä ratkaistakseen, mitkä ovat erotuksetta sovellettavia toimenpiteitä, jotka ovat vaikutukseltaan rajoittavia siten, että niitä voidaan pitää vaikutukseltaan vastaavina toimenpiteinä. Tuotteiden ominaispiirteitä koskevien toimenpiteiden osalta yhteisöjen tuomioistuin vahvisti Cassis de Dijon -tapauksen oikeuskäytännön [69] ja totesi, että jos jäsenvaltioiden lainsäädäntöä ei ole yhdenmukaistettu, 30 artiklan mukaan kiellettyinä vaikutukseltaan vastaavina toimenpiteinä on pidettävä tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoituksia, jotka aiheutuvat siitä, että toisista jäsenvaltioista tuotavien ja niissä laillisesti valmistettavien ja kaupan pidettävien tavaroiden on täytettävä toisen jäsenvaltion lainsäädännössä asetetut edellytykset (jotka koskevat esimerkiksi tavaroiden nimitystä, muotoa, kokoa, painoa, koostumusta, ulkoasua, merkintöjä tai pakkausta), ja tällaiset toimenpiteet ovat kiellettyjä, vaikka niitä sovelletaan erotuksetta kaikkiin tavaroihin, jos nämä toimenpiteet eivät ole perusteltuja sellaisen yleistä etua koskevan tavoitteen vuoksi, jolle on annettava etusija tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen nähden. [70]

Lopuksi yhteisöjen tuomioistuin totesi, että erotuksetta sovellettavat toimenpiteet, jotka koskevat tuotteen ominaispiirteitä, ovat ristiriidassa perustamissopimuksen 30 artiklan kanssa, jos nämä toimenpiteet eivät ole perusteltuja 36 artiklassa määrätyn yleistä etua koskevan tavoitteen turvaamisen vuoksi tai jos niitä ei ole yhteisön oikeuskäytännössä pidetty pakottavana vaatimuksena. [71]

Yhdistetyissä asioissa Keck ja Mithouard annetulla tuomiolla ei ole ollut mitään vaikutusta yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, joka koskee syrjiviä toimenpiteitä, joita sovelletaan eri tavalla kotimaisiin ja maahantuotuihin tuotteisiin, sillä niiden katsotaan yhä olevan määrällisiä rajoituksia vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä. [72]

49. Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa riidanalainen lainsäädäntö

67 — Asia 8/74, Dassonville, tuomio 11.7.1974 (Kok. 1974, s. 837, 5 kohta).

68 — Yhdistetyt asiat C-267/91 ja C-268/91, Keck ja Mithouard, tuomio 24.11.1993 (Kok. 1993, s. I-6097).

69 — Em. asia.

70 — Em. yhdistetyt asiat Keck ja Mithouard, tuomion 15 kohta.

71 — Tämä tulkinta on vahvistettu tuomioissa, jotka yhteisöjen tuomioistuin on antanut yhdistetyissä asioissa Keck ja Mithouard annetun tuomion jälkeen ja jotka ovat koskeneet tuotteiden ominaisuuksia koskevia toimenpiteitä. Ks. mm. asia C-315/92, Verband Sozialer Wettbewerb, tuomio 2.2.1994 (Kok. 1994, s. I-317); asia C-317/92, komissio v. Saksa, tuomio 1.6.1994 (Kok. 1994, s. I-2039); edellä alaviitteessä 36 mainittu asia Van der Veldt ja asia C-470/93, Mars, tuomio 6.7.1995 (Kok. 1995, s. I-1923).

72 — Ks. mm. asia 13/78, Eggers, tuomio 12.10.1978 (Kok. 1978, s. 1935, 25 kohta) ja em. asia Pistre ym., tuomion 49 kohta.

koskee fetan ominaispiirteitä ja siinä säädetään edellytyksistä, joita tämäntyyppisen juuston koostumuksen, valmistustavan ja tuotantoalueen on täytettävä. Näiden oikeussääntöjen soveltamisella on selvästi rajoittava vaikutus tämän tuotteen yhteisön sisäiseen kauppaan, koska sillä estetään Kreikassa sellaisen juuston kaupan pitäminen myyntinimityksellä feta, jota muissa jäsenvaltioissa laillisesti tuotetaan ja pidetään kaupan samalla nimityksellä.

Kreikan lainsäädännön vaikutuksena on rajoittaa tavaroiden vapaata liikkuvuutta, vaikka sen mukaan on sallittua pitää Kreikassa kaupan jollakin muulla nimityksellä fetaa, joka on tuotettu toisissa jäsenvaltioissa, kuten Tanskassa, lehmänmaidosta ultrasuodatusmenetelmällä. Nimitys "pastöroidusta lehmänmaidosta valmistettua tanskalaista valkoista juustoa suolavedessä", jota Kreikan viranomaiset ehdottivat käytettäväksi, jotta tässä asiassa kyseessä olevaa Tanskasta tuotua fetaa olisi voitu pitää kaupan Kreikan alueella, ei ole kreikkalaisten kuluttajien tuntema eikä siten heidän arvostamansa myyntinimitys. Tämän nimityksen käytön takia tanskalaisen juuston kaupan pitäminen Kreikan markkinoilla olisi käytännöllisesti katsoen lähes mahdotonta. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä todetaan selvästi, että kansalliset toimenpiteet, joilla velvoitetaan muuttamaan maahantuodun tuotteen myyntinimitystä ja käyttämään kuluttajien huonommin tuntemaa tai vähemmän arvostamaa nimitystä,[73] vaikeuttavat tuotteen kaupan pitämistä ja siten rajoittavat jäsenvaltioiden välistä kauppaa.[74] Tämän takia olen sitä mieltä, että kansallisessa tuomioistuimessa riitautetun lainsäädännön kaltainen lainsäädäntö on perustamissopimuksen 30 artiklassa tarkoitettu määrällistä rajoitusta vaikutukseltaan vastaava toimenpide.

B *Kysymys siitä, onko toimenpide perusteltu*

50. Lainsäädäntö, jonka katsotaan olevan vaikutukseltaan vastaava toimenpide, voi olla perustamissopimuksen ja erityisesti 30 artiklan perusteella hyväksyttävissä ainoastaan, jos sillä pyritään erityisesti kuluttajansuojaa tai hyvää kauppatapaa koskevien pakottavien vaatimusten täyttämiseen tai jos se on perusteltu jollakin perustamissopimuksen 36 artiklassa luetelluista yleistä etua koskevista perusteista, kuten teollisoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien suojelemisella.[75] Lisäksi lainsäädännön on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden, ja tämän vaatimuksen takia jäsenvaltion on valittava kaikista mahdollisista toimenpiteistä se, jolla yhteisön sisäistä kauppaa rajoitetaan vähiten.

51. Yleistä etua koskevat perusteet, joilla kyseessä oleva riidanalainen lainsäädäntö

73 — Ks. em. asia Smanor, tuomion 12—14 kohta. Siinä yhteisöjen tuomioistuin totesi, että vaikutukseltaan vastaavana toimenpiteenä on pidettävä lainsäädäntöä, jonka mukaan Ranskan viranomaiset sallivat maahantuodun tuotteen kaupan pitämisen ainoastaan, jos nimitys jäädytetty jogurtti korvataan nimityksellä syväjäädytetty hapatettu maitovalmiste.

74 — Asia 27/80, Fietje, tuomio 16.12.1980 (Kok. 1980, s. 3839); em. Sekt-tapaus; em. asia Miro; ja em. asia Exportur.

75 — Em. asia Nespoli ja Crippa, tuomion 14 kohta.

voidaan perustella, riippuvat siitä, katsotaanko nimityksen feta olevan yleisnimi vai maantieteellinen nimitys. Jos se on yleisnimi, on tarkasteltava kuluttajansuojaa ja hyvän kauppatavan turvaamista; jos sitä taas on pidettävä maantieteellisenä nimityksenä, yleistä etua koskevana perusteena, jolla voitaisiin perustella sen suojelu, on pidettävä teollisoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien suojaamista. Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian kantajina olevat yritykset, komissio ja väliintulijoina esiintyneet jäsenvaltiot (Kreikka, Tanska, Saksa, Suomi ja Itävalta) ovat kirjallisissa huomautuksissaan esittäneet nämä kolme perustetta ja käsitelleet niitä.

1 *Kuluttajansuoja ja hyvän kauppatavan suojaaminen*

a) Tärkeimmät väitteet ja niiden perustelut

52. Yhteisöjen tuomioistuin on monesti todennut oikeuskäytännössään, että kuluttajansuoja ja hyvän kauppatavan turvaaminen ovat pakottavia vaatimuksia, joilla voidaan perustella vaikutukseltaan vastaavaksi toimenpiteeksi todettu kansallinen lainsäädäntö. Pakottaviin vaatimuksiin voidaan kuitenkin vedota ainoastaan sellaisten toimenpiteiden perustelemiseksi, joita sovelletaan erotuksetta kotimaisiin ja muista jäsenvaltioista tuotuihin tuotteisiin. [76]

53. Kyseessä olevan Kreikan riidanalaisen lainsäädännön mukaan ainoastaan sellaisen fetan kaupan pitäminen on sallittua, joka on valmistettu lampaanmaidosta tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta, minkä lisäksi tämä maito on täytynyt tuottaa tietyillä Kreikan alueilla, jotka ovat Makedonia, Traakia, Epeiros, Thessalia, Keski-Kreikka, Peloponnesos ja Lesboksen hallintoalue. Lainsäädännön syrjivyys on siis ilmiselvää, koska sillä varataan myyntinimitys fetajuustoille, jotka on valmistettu tietyssä osassa Kreikkaa kotimaisista, näiltä alueilta peräisin olevista raaka-aineista.

Tämä tarkoittaa, että riidanalaisella lainsäädännöllä estetään sellaisenkin juuston pitäminen Kreikassa kaupan nimityksellä feta, joka on valmistettu samasta raaka-aineesta (lampaanmaidosta tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta) samalla menetelmällä (perinteisesti valuttamalla) missä tahansa muussa jäsenvaltiossa tai niillä Kreikan alueilla, joita ei ole mainittu laissa. Niinpä Korsikalla tai Ranskan Keski-ylängöllä lampaanmaidosta

76 — Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan syrjivä kansallinen lainsäädäntö voi olla perusteltua vain jonkin perustamissopimuksen 36 artiklassa luetellun perusteen johdosta. Ks. mm. asia 113/80, komissio v. Irlanti, tuomio 17.6.1981 (Kok. 1981, s. 1625, 8 ja 11 kohta) ja em. asia Pistra ym., tuomion 52 kohta.

valmistettua fetaa ei voida Kreikassa pitää kaupan nimityksellä feta, vaikka tämä feta on samanlaista kuin perinteinen kreikkalainen feta.

54. Koska riidanalainen lainsäädäntö on selvästi syrjivä sen takia, että siinä nimityksen feta käyttö varataan yksinomaan tietyillä Kreikan alueilla tuotetuille juustoille, sitä ei voida perustella kuluttajansuojalla eikä hyvän kauppatavan turvaamisella, jotka ovat yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan pakottavia vaatimuksia, joihin voidaan vedota ainoastaan, kun on kyse erotuksetta kotimaisiin ja maahan tuotuihin tavaroihin sovellettavista toimenpiteistä.

b) Muita huomioita

55. Edellä esitetyissä väitteissä ja niiden perusteluissa jätetään kokonaan huomiotta mahdollisuus vedota kuluttajansuojaan ja hyvän kauppatavan turvaamiseen asiassa riidanalaisen kaltaisen lainsäädännön perustelemiseksi. Tästä syystä ei olisi tarpeen jatkaa analyysia. Kuitenkin kansallisen tuomioistuimen kysymysten sanamuoto ja esitetyt kirjalliset huomautukset saavat minut ajattelemaan, että on syytä tarkastella seuraavanlaista hypoteesia: jos kansallisessa lainsäädännössä ei varattaisi nimityksen feta käyttöä tietyillä Kreikan alueilla valmistetuille juustoille vaan jos siinä edellytettäisiin ainoastaan, että juuston koostumuksen ja valmistusmenetelmän on täytettävä tietyt edellytykset, jotta juustoa voidaan kutsua fetaksi, voitaisiinko lainsäädäntö perustella kuluttajansuojalla tai hyvän kauppatavan turvaamisella? Jos tilanne olisi tällainen, nimitys feta olisi selvästi yleisnimi.

56. *Asiaa tämän hypoteesin valossa tarkasteltaessa* voidaan todeta, että komissio, Itävallan hallitus ja joiltakin osin Kreikan hallitus väittävät, että Kreikassa valmistettu feta poikkeaa olennaisesti muissa jäsenvaltioissa, kuten Tanskassa, valmistetusta fetasta. Tanskassa ja muissa jäsenvaltioissa raaka-aineena käytetään lehmänmaitoa, Kreikassa taas lampaanmaitoa tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoitusta. Kreikassa valmistusmenetelmä on perinteinen valuttamismenetelmä ilman puristusta, Tanskassa ja muissa jäsenvaltioissa taas uudenaikainen ultrasuodattamismenetelmä.

Osapuolet ovat ottaneet huomioon nämä huomattavat erot näiden kahden juuston välillä ja katsoneet, että tuontivaltion eli Kreikan viranomaiset voivat perustellusti estää sen, että toisessa jäsenvaltiossa (Tanskassa) nimityksellä feta laillisesti valmistettua ja kaupan pidettyä juustoa pidettäisiin samalla nimityksellä kaupan tuontivaltion alueella, sillä tällaisella rajoituksella pyritään

suojaamaan kuluttajia sekaannukselta ja turvaamaan hyvä kauppatapa. Käsityksensä tueksi nämä osapuolet ovat vedonneet asioissa Deserbais ja Smanor annettuihin tuomioihin.

57. Mielestäni nämä väitteet on hylättävä.

58. Runsaassa oikeuskäytännössään yhteisöjen tuomioistuin on toistuvasti soveltanut vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta tuotteisiin, joita eri jäsenvaltioissa laillisesti tuotetaan ja pidetään kaupan samalla yleisnimellä, kun kansallisten tyyppien ominaispiirteet on asianmukaisesti mainittu näiden tuotteiden etiketissä tai pakkauksessa. Riittävien merkintöjen avulla voidaan suojella kuluttajia ja turvata hyvä kauppatapa, ilman että on tarpeen käyttää yhteisön sisäistä kauppaa enemmän rajoittavia toimenpiteitä, kuten tuontikieltoa tai velvoitetta pitää maahantuotua tavaraa kaupan tuntemattomalla nimityksellä. [77]

59. Asiassa Smanor antamassaan tuomiossa ja obiter dictum asiassa Deserbais antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin myöntänyt, että jos maahan tuotu tuote eroaa olennaisesti samalla nimityksellä määränpäänä olevassa jäsenvaltiossa kaupan pidetyistä tuotteista, määrämaassa kaupan pitämisen edellytykseksi voidaan asettaa, että se tapahtuu eri nimityksellä. [78] Kummassakaan näistä tuomioista yhteisöjen tuomioistuin ei määritellyt selvästi arviointiperusteita, joiden perusteella voitaisiin ratkaista, eroavatko samalla yleisnimellä eri jäsenvaltioissa kaupan pidetyt kaksi tuotetta olennaisesti toisistaan. Asiassa Smanor antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin viittasi määrämaan kuluttajan odotuksiin, FAO:n ja WHO:n *Codex Alimentariukseen* ja määrämaassa voimassa olevaan lainsäädäntöön, kun taas asiassa Deserbais se viittasi tuotteiden koostumukseen ja valmistusmenetelmään.

Minun mielestäni tällä oikeuskäytännöllä on vain vähäinen merkitys, ja jos katsotaan, että sen soveltaminen on paikallaan, sitä on sovellettava suppeasti. Tätä varten on täsmennettävä, millä arviointiperusteilla voidaan ratkaista, eroavatko samalla yleisnimellä eri jäsenvaltioissa kaupan pidetyt tuotteet olennaisesti toisistaan. Asioissa Smanor ja Deserbais annettuja tuomioita voitaisiin tältä osin täydentää ottamalla huomioon komission tulkitseva tiedonanto ja asetuksen N:o 2081/92 viittaukset nimityksiin, joista on tullut yleisnimiä.

77 — Ks. edellä 29—34 kohta.

78 — Näiden kahden tuomion jälkeen kysymystä on käsitelty ainoastaan erittäin lyhyesti jo edellä mainitsemani julkisasiamies Van Gervenin asiassa Nespoli ja Crippa antaman ratkaisuehdotuksen 3 kohdassa. Ratkaisuehdotuksen alaviitteessä 5 Van Gerven erottaa toisistaan yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltävänä kyseisessä asiassa olleen toimenpiteen, joka koski yleisnimen juusto käyttämistä, ja tilanteet, joissa nimityksen käyttö edellyttää välttämättä tiettyä tyypillistä raaka-ainetta tai valmistusmenetelmää ja joissa kyseessä oleva tuote ei täytä näitä edellytyksiä. Hän toteaa, että suullisessa käsittelyssä mainittiin nimityksen feta käyttäminen.

60. Ratkaistaessa, ovatko kreikkalainen ja tanskalainen feta samanlaisia tuotteita vai eroavatko ne toisistaan olennaisesti, on edellä esitetyn perusteella Smanor- ja Deserbais-oikeuskäytännön mukaan otettava huomioon seuraavat arviointiperusteet:

— Koostumus ja valmistusmenetelmä

61. Kreikkalainen feta valmistetaan lampaanmaidosta tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta, ja nämä ovat Kreikan tavallisimmat maitotyypit. Tanskassakin fetan raaka-aine on maito, mutta kyseessä on lehmänmaito, joka on Tanskassa yleisimmin tuotettu maito.

Kuten Kreikan hallitus ja Canadane ja Afoi Kouri ovat kirjallisissa huomautuksissaan todenneet, keskenään hyvin samankaltaiset lampaan- ja vuohenmaito eroavat kemiallisilta ja aistein todettavilta ominaispiirteiltään lehmänmaidosta. Nämä erot ilmenevät fetassa seuraavalla tavalla:

— lampaanmaidosta valmistetun fetan väri on puhtaanvalkoinen, kun taas lehmänmaidosta valmistettu feta on kellertävänvalkoista, ja siitä saadaan puhtaanvalkoista vain kemikaaleilla;

— lampaanmaidosta valmistettu feta on rasvaisen, suolaisen ja hieman happaman makuista ja sen tuoksu on voimakas, kun taas lehmänmaidosta valmistettu feta maistuu pehmeämmältä ja tuoksuu miedommalta;

— lehmänmaidosta valmistetussa fetassa on vähemmän reikiä kuin lampaanmaidosta valmistetussa fetassa, koska suolavesi vaikuttaa niihin eri tavalla.

62. Valmistusmenetelmästä on todettava, että tanskalainen feta valmistetaan teollisesti ultrasuodattamismenetelmällä, kun taas kreikkalainen feta valmistetaan perinteisellä valuttamismenetelmällä ilman puristusta. Ultrasuodattamisen avulla juusto kypsyy nopeammin, koska hera poistetaan ennen kuin juustoaines muodostuu hyytymällä. Ei kuitenkaan vaikuta siltä, että menetelmä vaikuttaisi fetaan eri tavalla kuin luonnollinen valuttamismenetelmä, joskin heran proteiinit jäävät juustoon.

— Kansainväliset normit

63. Kun FAO:n ja WHO:n *Codex Alimentarius*ta vuonna 1988 valmisteltiin, Kreikan tasavalta vaati sellaisen teknisen normin laatimista, jonka mukaan fetaa voitaisiin valmistaa ainoastaan lampaan- tai vuohenmaidosta. Tällöin asiaa tutkittiin. Tutkimuksessa ilmeni, että useimmissa tuottajamaissa fetaa valmistettiin lehmänmaidosta ja että niissä maissa, joissa sitä valmistettiin lähinnä lampaanmaidosta tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta, sitä valmistettiin myös lehmänmaidosta. Koska tilanne oli näin heterogeeninen, Kreikan tasavallan esittämä vaatimus hylättiin. [79]

— Tuontimaan lainsäädäntö ja sen kuluttajien odotukset

64. Vuodesta 1987 alkaen Kreikassa on annettu fetaa koskevaa lainsäädäntöä, jonka mukaan fetaa saa pitää kaupan ainoastaan, jos se on valmistettu lampaanmaidosta tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta luonnollisella valuttamismenetelmällä ilman puristusta. Tällä lainsäädännöllä pyritään suojaamaan perinteistä kreikkalaista fetan tuotantomenetelmää, sillä ennen lainsäädännön antamista Kreikassa oli sallittua pitää kaupan myös lehmänmaidosta valmistettua fetaa. Niinpä kreikkalainen kuluttaja pitää fetaa yleensä juustona, joka on valmistettu perinteisesti luonnollisella valuttamismenetelmällä ilman puristusta lampaanmaidosta tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta.

— Muiden jäsenvaltioiden lainsäädäntö ja niiden kuluttajien odotukset

65. Kreikan tasavalta on ainoa yhteisön jäsenvaltio, jonka kansallisessa lainsäädännössä rajoitetaan fetan valmistusta ja kaupan pitämistä. Tanskassa, Saksassa ja Alankomaissa on fetaa koskevia oikeussääntöjä, joiden mukaan sitä saa valmistaa lehmänmaidosta, lampaanmaidosta tai vuohenmaidosta tai kahden viimeksi mainitun sekoituksesta ja joiden mukaan sekä ultrasuodattaminen että luonnollinen valuttaminen ovat sallittuja, eikä näillä oikeussäännöillä ole rajoitettu muissa jäsenvaltioissa tuotetun fetan kaupan pitämistä. Ranskassa tuottajaa velvoitetaan pelkästään merkitsemään, minkätyyppistä maitoa se on käyttänyt fetan valmistamiseen. Muissa jäsenvaltioissa asiasta ei ole mitään erityistä lainsäädäntöä ja kaikista maitotyypeistä valmistettua fetaa voidaan pitää kaupan rajoituksetta. Tämän takia kaikkien Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden kulutta-

79 — Ks. kertomus, joka tehtiin 5.—9.11.1990 Roomassa pidetystä XXII kokouksesta Joint FAO/WHO Committee of Government Experts on the Code of Principles concerning Milk and Milk Products.

jat kreikkalaisia kuluttajia lukuun ottamatta pitävät fetana sekä lehmänmaidosta että lampaanmaidosta tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta valmistettua juustoa.

— Viittaukset fetaan yhteisön lainsäädännössä

66. Vuodesta 1975 lähtien Euroopan yhteisö on alkanut myöntää kolmansiin maihin vietävää fetaa varten vientitukea tekemättä eroa sen suhteen, minkätyyppisestä maidosta tai millä menetelmällä feta on valmistettu. Sen jälkeen, kun Kreikka on liittynyt Euroopan yhteisöihin, vientitukia varten käytetyssä maataloustuotteiden nimikkeistössä erotellaan erilaisia fetatyyppejä sen mukaan, mitä maitoa fetan valmistukseen on käytetty. [80] Yhteisessä tullitariffinimikkeistössä erotellaan lampaanmaidosta tai puhvelinmaidosta valmistettu feta muista fetatyypeistä, vaikka siinä säädetäänkin samoista tuontitulleista molemmille tyypeille. [81]

67. Jos sovelletaan suurinta osaa esittämistäni arviointiperusteista, voidaan todeta, että lampaanmaidosta tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta valmistettu feta ei eroa olennaisesti lehmänmaidosta valmistetusta fetasta. Fetaa voidaan valmistaa yhtä hyvin lampaan-, vuohen- kuin lehmänmaidosta ilman että tästä aiheutuisi niin suuria eroja, ettei niistä voitaisi tiedottaa kuluttajille riittävillä merkinnöillä, minkä osoittavat kansainväliset normit, yhteisön lainsäädännön ja kaikkien muiden jäsenvaltioiden paitsi Kreikan kansallisen lainsäädännön fetaa koskevat viittaukset sekä näiden valtioiden kuluttajien odotukset.

Komissio arvioi, että yhteisön kuluttajien käsitys fetasta on yleensä sellainen kuin Kreikan viranomaiset väittävät. Tämän takia se katsoo, että nämä viranomaiset toimivat suhteellisuusperiaatteen mukaisesti estäessään sellaisen juuston kaupan pitämisen Kreikan alueella, jota pidetään tällä nimityksellä kaupan muissa jäsenvaltioissa mutta joka eroaa olennaisesti kreikkalaisesta fetasta, koska sitä valmistetaan lehmänmaidosta ultrasuodattamismenetelmällä. Tämä käsitys ei vastaa yhteisöjen tuomioistuimen vakiintunutta oikeuskäytäntöä, jonka mukaan kuluttajien käsitykset voivat vaihdella jäsenvaltioista toiseen ja myös muuttua samassa

80 — Maataloustuotteiden nimikkeistöstä vientitukia varten 17 päivänä joulukuuta 1987 annettu komission asetus (ETY) N:o 3846/87 (EYVL L 366, s. 1).

81 — Tariffi- ja tilastonimikkeistä ja yhteisestä tullitariffista annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2658/87 liitteen I muuttamisesta 22 päivänä joulukuuta 1995 annettu komission asetus (EY) N:o 3009/95 (EYVL L 319, s. 1). Nimikkeistössä viitataan fetaan seuraavalla tavalla:
"Feta:
0406 90 31 — valmistettu lampaan- tai puhvelinmaidosta, suolavettä sisältävissä astioissa tai lampaan- tai vuohennahkaisissa leileissä — —
0406 90 33 — muu — —"

jäsenvaltiossa ajan myötä; yhteismarkkinoiden perustaminenhan on yksi olennainen tällaiseen kehitykseen vaikuttava tekijä. Tämän takia yhteisöjen tuomioistuin lisäsi, että jäsenvaltion lainsäädäntö "ei saa johtaa vallitsevien kulutustottumusten vakiinnuttamiseen ja sellaisen kotimaisen teollisuuden saavuttamien etujen säilyttämiseen, jonka toiminta liittyy niiden tyydyttämiseen". [82]

68. Lainsäädännössä, jonka pätevyys on riitautettu kansallisessa tuomioistuimessa, nimityksen feta käyttö varataan tuontivaltiossa voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti valmistetulle juustolle. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tällaista rajoitusta ei voida perustella kuluttajien suojaamisella sekaannusvaaralta ja hyvän kauppatavan turvaamisella, koska samat tavoitteet voidaan saavuttaa riittävillä merkinnöillä, jolloin yhteisön sisäistä kauppa rajoitetaan vähemmän.

Kreikkalaiset kuluttajat olisivat etiketistä, jossa olisi selvästi mainittu Tanskassa valmistetun fetan ominaispiirteet, saaneet täsmällisesti tietää, minkätyyppistä juustoa heille tarjotaan, ja voineet kaikki asianhaarat huomioon ottaen päättää, haluavatko he mieluummin ostaa kansallisten sääntöjen mukaisesti valmistettua fetaa. Yhteisöjen tuomioistuin antoi hiljattain tuomion, joka koski Saksan lainsäädäntöä, jonka mukaan etiketissä oli oltava lisämaininta siitä, että tuotteet oli valmistettu erilaisista raaka-aineista kuin mitä Saksassa perinteisesti käytettiin vastaavien tuotteiden valmistukseen, ja yhteisöjen tuomioistuin totesi tuomiossaan seuraavaa: "On itse asiassa katsottava, —— että sellaiset kuluttajat, joiden ostopäätökseen kyseisten tuotteiden koostumus vaikuttaa, lukevat ensin ainesosaluettelon ——. Vaikka kuluttajat voivatkin tietyissä tapauksissa tulla harhaanjohdetuiksi, on tällainen vaara vähäinen, eikä sillä voida siten perustella kanteen kohteena olevista vaatimuksista aiheutuvia rajoituksia tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle." [83] Lisäksi kreikkalaisilla kuluttajilla on mahdollisuus mainita sellaisen fetan etiketissä, joka on valmistettu lampaanmaidosta tai lampaanja vuohenmaidon sekoituksesta, kaikki tarpeelliset tiedot, jotta kuluttajat kiinnittäisivät huomiota heidän tuotteensa laatuun ja jotta tehtäisiin tyhjäksi kilpailuetu, joka maahantuodulla fetalla on sen takia, että sen valmistukseen käytetty lehmänmaito on halvempaa ja ultrasuodattamismenetelmä edullisempi. [84]

2 Teollisoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien suojaaminen

69. Ennen kuin tutkin, onko nimitys feta maantieteellinen nimitys ja voidaanko sille annettu suoja perustella 36 artiklassa määrätyllä teollisoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien suojalla, mielestäni on välttämätöntä

82 — Asia 170/78, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, tuomio 27.2.1980 (Kok. 1980, s. 417) ja edellä alaviitteessä 30 mainittu olut-tapaus, tuomion 32 kohta.

83 — Asia C-51/94, komissio v. Saksa, tuomio 26.10.1995 (Kok. 1995, s. I-3599, 34 kohta).

84 — Idem, tuomion 36 kohta.

huomauttaa seuraavista kahdesta erittäin tärkeästä seikasta:

— Tässä asiassa on kyse ainoastaan siitä, onko myyntinimitys feta yleisnimi vai maantieteellinen nimitys yhden jäsenvaltion eli Kreikan kansallisessa oikeudessa. Myyntinimityksen feta rekisteröiminen asetuksella N:o 1107/96 Kreikan hyväksi SAN:ksi ja tätä nimitystä koskeva, tästä *johtuva kreikkalaisten tuottajien monopoli* tähän nimitykseen koko yhteisön alueella ovat kiisteltyjä seikkoja, joista on nostettu useita, tällä hetkellä yhteisöjen tuomioistuimessa vireillä olevia kanteita. [85]

— Kuten yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa *Exportur antamassaan tuomiossa*, [86] maantieteellisten nimitysten suojaan sovelletaan alueperiaatetta, jonka mukaan ratkaisevana on pidettävä tuontimaan oikeutta ja tosiasiallisia olosuhteita siellä. Alkuperämaan oikeudella ei tältä osin ole merkitystä, koska nimi voi olla alkuperämaassa yleisnimi ja tuontimaassa suojattu maantieteellinen nimitys. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa on kyse Kreikan lainsäädännöstä ja fetan tuotantoa ja kaupan pitämistä koskevista edellytyksistä Kreikassa.

70. Kun olen maininnut nämä kaksi seikkaa, haluan todeta, että huomautuksia esittäneet jäsenvaltiot, Kreikkaa lukuun ottamatta, sekä Canadane ja Afoi Kouri katsovat, että nimityksestä feta on tullut yleisnimi, joka tarkoittaa lampaan-, vuohen- tai lehmänmaidosta tai näiden sekoituksesta valmistettua valkoista juustoa suolavedessä. Tämän takia Kreikan lainsäädännössä, jonka pätevyys on riitautettu kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa, ei voida varata yleisnimen feta käyttöä kotimaisille tuottajille, joten lainsäädäntö on 30 artiklan vastainen toimenpide, jota ei voida perustella teollisoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien suojalla.

Komissio esitti saman käsityksen Kreikan hallitukselle 18.5.1992 esittämässään perustellussa lausunnossa. Sen mukaan nimitys feta oli yleisnimi, eikä Kreikassa valmistettua juustoa voitu suojata alkuperänimityksellä tai lähtöisyysmerkinnällä, koska siinä ei ollut mitään erityisiä ominaispiirteitä, jotka olisivat liittyneet sen tuotantopaikan maantieteellisiin oloihin. Komissio ei ole nostanut jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevaa kannetta Kreikkaa vastaan, koska

85 — Näissä asioissa annettavat ratkaisut eivät välttämättä ole yhteneviä. On mahdollista, että nimitys feta on ollut Kreikassa maantieteellinen nimitys tosiseikkojen tapahtuma-aikana ja että yhteisöjen tuomioistuin kumoaa asetuksen N:o 1107/96 sillä perusteella, että nimitys feta ei täytä asetuksessa N:o 2081/92 asetettuja edellytyksiä sille, että tämä nimitys olisi SAN yhteisön tasolla.

86 — Em. asia Exportur, tuomion 12 kohta.

riidanalainen kysymys liittyy kiinteästi vireillä oleviin oikeudenkäynteihin, jotka koskevat sitä, että yhteisö on tunnustanut asetuksessa N:o 2081/92 tarkoitetut elintarvikkeiden maantieteelliset merkinnät ja alkuperänimitykset. Näiden oikeudenkäyntien takia komissio antoi asetuksen N:o 1107/96, jossa se muutti käsitystään ja päätyi siihen, että nimitys feta on suojattu, Kreikalle kuuluva alkuperänimitys.

Kreikan hallitus puolestaan totesi vastauksessaan yhteisöjen tuomioistuimen sille esittämään kirjalliseen kysymykseen, että riidanalaisessa lainsäädännössä rajataan fetan tuotanto tietylle Kreikan alueen maantieteelliselle osalle, jonka ominaispiirteisiin tämän juustotyypin ominaisuudet perustuvat, minkä vuoksi feta on maantieteellinen nimitys.

71. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 36 artiklassa määrätyllä teollisoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien suojalla voidaan perustella tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoitukset, jotka perustuvat maantieteellisiä nimityksiä suojaaviin kansallisiin säännöksiin, jos näiden säännöksien tarkoituksena on suojata näiden nimitysten ydinsisällön muodostavia oikeuksia. [87]

Mielestäni tässä asiassa kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö voidaan perustella 36 artiklalla, koska lainsäädännön tavoitteena on suojata nimityksen feta, joka on oikeudellisesti suojattavissa oleva maantieteellinen nimitys, ydinsisällön muodostavia oikeuksia.

72. Mielestäni nimitys feta, sellaisena kuin siitä on säädetty Kreikan lainsäädännössä, täyttää yhteisön oikeuskäytännössä asetetut edellytykset sille, että elintarvikkeen myyntinimitystä voidaan pitää maantieteellisenä nimityksenä. [88] Asiassa Exportur annettu tuomio huomioon ottaen katson, että nimitys on maantieteellinen nimitys, jos siinä mainitaan suoraan tai välillisesti tuotteen alkuperä, jos tuotteella on erityisiä ominaispiirteitä, jos tuotteella on muista tuotteista poikkeava laatu tai maine, jos nimityksen käyttöä suojataan laissa ja jos nimityksestä ei ole tullut peruuttamattomalla tavalla yleismerkityksellinen. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa Kreikan alueella käytetty nimitys feta täyttää nämä edellytykset.

73. Ensinnäkin nimityksellä feta tarkoitetaan välillisesti Kreikassa tällä nimityksellä kaupan pidetyn juuston maantieteellistä alkuperää. Samalla tavalla kuin nimitys grappa tarkoittaa välillisesti italialaista, ouzo kreikkalaista ja Cave espanjalaista alkuperää näiden tietyillä alueilla valmistettujen tuotteiden osalta, vaikka mikään näistä sanoista ei

87 — Em. asia Exportur, 23—25 kohta.

88 — Ks. edellä 35—37 kohta.

ole paikannimi, nimitys feta assosioidaan Kreikassa tuotettuun juustoon, vaikka sana feta on italialaista alkuperää. Kyseessä on siis välillinen maantieteellinen nimitys. [89]

Fetaa tuotetaan alueella, johon kuuluvat Makedonia, Traakia, Epeiros, Thessalia, Keski-Kreikka, Peloponnesos ja Lesboksen hallintoalue. Alueeseen siis kuuluu suurin osa Kreikan alueesta, koska ulkopuolelle jäävät ainoastaan Kreeta, Kykladit, Pohjois-Sporadit, Dodekanesia ja Egeanmeren itäiset saaret, joissa lampaan- tai vuohenmaidosta valmistetaan fetasta poikkeavia, perinteisiä juustoja.

Fetan tuotantoalueen laajuus ei ole este sille, että sitä pidetään maantieteellisenä nimityksenä, koska yhteisöjen tuomioistuin muutti Sekt-tapauksessa [90] ilmaisemaansa suppeaa käsitystä asiassa Exportur antamassaan tuomiossa, jossa se totesi, että maantieteellisen nimityksen soveltamisala saattoi ulottua valtion koko alueelle. [91]

74. Toiseksi näillä Kreikan alueilla tuotettu feta on laadultaan ja erityisiltä ominaispiirteiltään sellaista, että sillä on suuri maine kreikkalaisten kuluttajien keskuudessa. Vastauksessaan yhteisöjen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen Kreikan hallitus totesi, että perinteisen kreikkalaisen fetan erityispiirteet eli sen tuoksu, maku, aromi ja koostumus perustuvat seuraaviin seikkoihin:

— tuotantoalueiden yhteiset ilmastolliset ominaispiirteet ja runsas ja monipuolinen kasvisto;

89 — Asetuksen N:o 2081/92 2 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat suojata välillisiä maantieteellisiä nimityksiä, sillä siinä säädetään, että "tiettyjä perinteisiä maantieteellisiä tai muita kuin maantieteellisiä nimityksiä, joilla maataloustuote tai elintarvike, joka on alueen tai erityisen paikan alkuperätuote, on nimetty ja jotka täyttävät 2 kohdan a alakohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitetut edellytykset, on myös pidettävä alkuperänimityksinä".

90 — Em. Sekt-tapauksessa yhteisöjen tuomioistuin totesi antamansa tuomion 8 kohdassa, että alueen, josta tuote on lähtöisin, osalta on oltava olemassa homogeenisiä luonnollisia tekijöitä, jotka erottavat sen siihen rajoittuvista alueista, jotta kyseistä tuotetta voitaisiin suojata maantieteellisellä nimityksellä, ja että kansallisen alueen ulottuvuuden perusteella tai kielellisellä perusteella määritelty alue, josta tavara on lähtöisin, ei voi muodostaa maantieteellistä aluetta edellä mainitussa, maantieteellisen nimityksen oikeuttavassa tarkoituksessa. Näin oli asia nimitysten Sekt ja Weinbrand osalta, jotka Saksan lainsäädännön mukaan olivat välillisiä maantieteellisiä nimityksiä, joilla tarkoitettiin Saksan liittotasavallasta peräisin tai muista sellaisista valtioista lähtöisin olevia tuotteita, joiden koko alueella saksa on virallinen kieli.

91 — Em. asia Exportur, tuomion 11 kohta. Asetuksen N:o 2081/91 2 artiklan 2 kohdan mukaan erityistapauksissa on mahdollista, että alkuperänimitys tai maantieteellinen merkintä kattaa myös koko valtion alueen.

— fetan valmistukseen käytetty maito, joka saadaan lampaista ja vuohista, joita kasvatetaan ja ruokitaan perinteisin menetelmin kyseisellä tuotantoalueella;

— fetan valmistusmenetelmä, joka on perinteinen luonnollinen valuttamismenetelmä ilman puristusta ja jota käyttävät kokeneet tuottajat.

75. Canadane ja Afoi Kouri sekä Saksan, Itävallan ja Tanskan hallitukset ovat huomautuksissaan todenneet, että fetaa koskeva Kreikan lainsäädäntö on ristiriidassa yhteisöjen tuomioistuimen Sekt-tapauksessa kehittämän oikeuskäytännön kanssa, koska kreikkalaisella fetalla ei ole mitään ominaispiirrettä tai laatua, joka perustuisi sen tuotantopaikan maantieteelliseen sijaintiin. [92] Fetan maantieteellinen alkuperä ei anna sille mitään erityistä ominaispiirrettä, jonka takia fetan voitaisiin katsoa olevan riidanalaisessa lainsäädännössä lueteltujen Kreikan alueiden tyypillinen tuote.

Tämä väite on hylättävä, koska yhteisöjen tuomioistuin täsmensi asiassa Exportur antamassaan tuomiossa Sekt-oikeuskäytännön ulottuvuutta ja totesi, että alkuperänimityksiä voidaan käyttää tuotteista, joiden osalta ei voida osoittaa, että niiden maku, laatu tai ominaispiirteet perustuisivat niiden tuotantoalueeseen, mutta joiden nimityksillä voi olla kuluttajien keskuudessa suuri maine ja koska ne voivat olla tuottajille, jotka toimivat niissä mainitulla alueella, merkittävä keino saada asiakkaita. [93] Tämä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöönsä tekemä täsmennys on mielestäni paikallaan, koska jos edellytettäisiin, että tuotteen ja alueen välillä olisi absoluuttinen yhteys, monia maantieteellisiä nimityksiä olisi mahdotonta suojata, koska moderneilla tuotantotekniikoilla on mahdollista valmistaa tiettyä tuotetta käytännöllisesti katsoen rajoituksetta missä tahansa. Turrón de Jijonaa voitaisiin aivan hyvin valmistaa Perpignanissa tai Tukholmassa, mutta koska se on tietyn alueen tuottajien menestyksekkäästi käyttämä perinteinen nimitys, se on maantieteellinen nimitys, jota voidaan Exportur-oikeuskäytännön mukaan oikeudellisesti suojata. Nimityksen feta osalta tilanne on hyvin samankaltainen. Vaikka voidaan kiistää se, että fetalla on erityisiä ominaispiirteitä, jotka perustuvat siihen, missä sitä tuotetaan, ja se, että tämäntyyppistä juustoa voidaan tuottaa ainostaan joillakin Kreikan alueilla, nimityksellä feta on mielestäni kiistatta kuluttajien keskuudessa hyvä maine, minkä takia nimitys on tuottajille, jotka ovat sitä käyttäneet ikimuistoisista ajoista, erittäin merkittävä keino saada asiakkaita.

76. Kolmanneksi Kreikan kansallisessa oikeudessa suojataan nimityksen feta käyt-

92 — Em. Sekt-tapaus, tuomion 7 kohta.

93 — Em. asia Exportur, tuomion 27 ja 28 kohta.

töä. Kreikassa vuodesta 1987 lähtien annetussa lainsäädännössä viranomaiset ovat säädelleet fetan tuotantoa ja kaupan pitämistä Kreikan alueella teknisillä normeilla, joiden noudattamista valvotaan hallinnollisesti. Tällä lainsäädännöllä suojattiin tuottajia epäreilulta kilpailulta ja kuluttajia harhaanjohtavien nimitysten käytöltä.

Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian tosiseikkojen tapahtuma-aikana nimityksen feta suojaamista koskevassa Kreikan lainsäädännössä fetaa pidettiin perinteisenä nimityksenä. Presidentin asetuksella nro 81/1993 sitä suojattiin sittemmin nimenomaisesti alkuperänimityksellä. Kun otetaan huomioon erityyppisten maantieteellisten nimitysten suuri terminologinen vaihtelevuus, olen sitä mieltä, että tosiseikkojen tapahtuma-aikana voimassa olleella Kreikan lainsäädännöllä nimitystä feta suojattiin yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössään tarkoittamana välillisenä alkuperämerkintänä. [94]

77. Neljänneksi nimitys feta ei ole Kreikassa menettänyt peruuttamattomalla tavalla luonnettaan ja muuttunut yleisnimeksi.

94 — Alkuperämerkinnöille tyypillisistä ominaisuuksista ks. em. asia Exportur, 11 ja 28 kohta.

Canadane ja Afoi Kouri sekä Saksan, Tanskan ja Itävallan hallitukset ovat huomautuksissaan väittäneet, että fetasta on tullut jopa Kreikassa yleisnimi. Niiden mukaan riidanalaisella lainsäädännöllä pyrittiin yksinomaan suosimaan kotimaisia tuottajia ja muuntamaan nimi feta keinotekoisesti maantieteellisseksi nimitykseksi, vaikka sitä oli siihen asti käytetty Kreikassa yleisnimenä kaikenlaisille valkoisille juustoille, jotka ovat suolavedessä ja joita valmistetaan koko Kreikassa lampaan-, vuohen- tai lehmänmaidosta. Nimitystä feta käytettiin myös pidettäessä kaupan muista jäsenvaltioista tuotuja fetatyyppejä. Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian kantajayritykset katsovat, että Kreikan valtio oli hyväksynyt nimityksen feta käytön yleistymisen ja että oli jo liian myöhäistä antaa lainsäädäntöä, jolla pyrittiin suojaamaan tämän yleisnimeksi muuttuneen nimityksen maantieteellistä luonnetta.

Nämä väitteet eivät ole mielestäni vakuuttavia. Mielestäni nimitys feta ei ole kulunut käytössä samalla tavalla kuin muiden sellaisten juustojen myyntinimitykset, joita tuotetaan ja kulutetaan huomattavia määriä käytännöllisesti katsoen kaikissa Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioissa. Tällä tavalla nimityksistä parmesan, edam, gouda ja mozzarella on tullut erityyppisten juustojen yleisnimiä. Ainoastaan joitakin alueellisista juustotyypeistä suojataan oikeudellisesti maantieteellisinä nimityksinä. Tällaisia ovat muun muassa Mozzarella di Bufala

Campana, Parmigiano Reggiano ja Noord-Hollandse Gouda. Tärkeimmät perusteet käsitykselleni ovat seuraavat:

— Vuodesta 1987 lähtien Kreikan tasavalta on antanut joitakin säädöksiä suojatakseen nimityksen feta maantieteellisenä nimityksenä. Asetuksessa N:o 1107/96 lisäksi asetetaan sama arviointiperuste ja todetaan, että nimitys feta on Kreikan hyväksi yhteisön tasolla suojattu SAN. On kuitenkin huomattava, että tällä hetkellä yhteisöjen tuomioistuimessa on vireillä joitakin kanteita tämän asetuksen kumoamiseksi tästä syystä. Asetusta N:o 1107/96 valmistellessaan komissio otti huomioon muun muassa yhteisön kuluttajien keskuudessa vuonna 1994 tehdyn mielipidemittauksen. Tämä kysely [95] osoitti, että suurimmalle osalle kreikkalaisista kuluttajista nimitys feta on maantieteellinen nimitys, joka tarkoittaa Kreikasta peräisin olevaa juustoa. Lisäksi suurin osa tässä kaikissa muissa jäsenvaltioissa paitsi Tanskassa toteutetussa mielipidemittauksessa haastatelluista, fetan tunnistaneista henkilöistä katsoi, että feta on Kreikasta peräisin oleva juusto.

— Fetan kulutus yhteisössä keskittyy ennen kaikkea Kreikkaan, jossa se oli vuosina 1988—1992 70—85 prosenttia yhteisön kokonaiskulutuksesta. Lisäksi kreikkalaiset kuluttajat syövät pääasiallisesti Kreikassa lampaanmaidosta tai lampaan- ja vuohenmaidon sekoituksesta valmistettua fetaa. Muissa jäsenvaltioissa fetaa tuskin tunnetaan, ja sen kulutus on varsin vähäistä.

— Kreikka tuottaa noin 50 prosenttia yhteisön fetan tuotannosta, ja se on yhteisön tärkein fetan tuottaja, vaikka sen tuotanto suuntautuukin pääasiallisesti kotimaiseen kulutukseen. Kolmen viime vuosikymmenen aikana muissa jäsenvaltioissa on kehittynyt merkittävää lehmänmaidosta valmistetun fetan tuotantoa. Tämä tuotanto pääsääntöisesti viedään kolmansiin maihin eikä siitä ole aiheutunut merkittävää jäsenvaltioiden kotimaisen kysynnän kasvua. Tanska tuottaa noin 40 prosenttia yhteisön fetasta ja on tärkein lehmänmaidosta valmistetun fetan tuottaja. Koska nimitys feta ei ole koskaan ollut välillinen maantieteellinen nimitys Tanskassa ja muissa tuottajajäsenvaltioissa, [96] Tanskan ja muiden jäsenvaltioiden valmistajat eivät voi väittää, että niiden fetatuotanto olisi asiassa Prantl annetussa tuomiossa, jota Kreikan on noudatettava, tarkoitetulla tavalla vanhan, hyvän kauppatavan mukaisen ja perinteisen käytännön mukaista. [97]

95 — Em. Sekt-tapauksessa annetun tuomion 12 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin korosti, että tämäntyyppiseen mielipidemittaukseen liittyy vaikeuksia ja että ne eivät ole luonteeltaan sellaisia, että niiden perusteella voitaisiin todeta, että kyseessä on maantieteellinen nimitys.

96 — Em. asiassa Exportur annetun tuomion 34 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin täsmensi, että Prantl-oikeuskäytännöllä tarkoitettiin tilanteita, joissa samanaikaisesti oli käytössä välillinen kotimainen ja ulkomainen alkuperämerkintä.

97 — Em. asia Prantl, tuomion 30 kohta.

Näiden syiden perusteella olen taipuvainen uskomaan, että nimitys feta ei ole muuttunut yleismerkitykselliseksi samalla tavalla kuin muiden juustotyyppien nimitykset. Vaikka ajateltaisiin, että Kreikassa pääasiallisesti tuotetusta fetasta poikkeavan fetatyypin tuotanto muissa jäsenvaltioissa olisi voinut muuttaa nimityksen feta yleisnimeksi näissä jäsenvaltioissa, mikään ei anna aihetta päätellä, että tämä muuntuminen olisi heijastunut Kreikan kotimarkkinoille, joilla kuluttajat yhä syövät mieluiten perinteistä, Kreikan eri alueilla valmistettua fetaa.

78. Kaiken edellä esitetyn perusteella katson, että jäsenvaltion lainsäädäntö, jonka tarkoituksena on suojata maantieteellisen nimityksen, kuten nimityksen feta, ydinsisällön muodostavia oikeuksia, voidaan perustella perustamissopimuksen 36 artiklassa määrätyllä teollisoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien suojalla.

VI Ratkaisuehdotus

79. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa kansallisen tuomioistuimen sille esittämiin kysymyksiin seuraavasti:

1) Jäsenvaltion lainsäädäntö, jolla kielletään toisessa jäsenvaltiossa nimityksellä feta laillisesti valmistetun ja myydyn juuston kaupan pitäminen, on EY:n perustamissopimuksen 30 artiklan kanssa yhteensopimaton määrällistä rajoitusta vaikutukseltaan vastaava toimenpide.

2) Jäsenvaltion lainsäädäntöä, jonka mukaan nimitys feta on varattu kotimaisille tuotteille, ei voida perustella kuluttajansuojaa tai hyvän kauppatavan suojaamista koskevilla syillä.

3) Jäsenvaltion lainsäädäntö, jonka tarkoituksena on suojata maantieteellisen nimityksen, kuten nimityksen feta, ydinsisällön muodostavia oikeuksia, voidaan perustella perustamissopimuksen 36 artiklassa määrätyllä teollisoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien suojalla.